LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Žemės ūkio rūmai - Jūsų sėkmės raktas!

Panevėžio veislininkystė

Specializuotas leidinys

4/2019

MĖSINIŲ GALVIJŲ augintojams

Gerbiamieji parodos dalyviai, svečiai, mūsų asociacijos nariai,

LMGAGA asociacijai jau greitai sukaks 25 metai.

Daug tai ar mažai, sunku pasakyti, bet kai pagalvoji, kad Lietuvos nepriklausomybei tik 29-eri, o mūsų vienybės simboliui – Baltijos keliui – 30 metų, belieka nulenkti galvą prieš ūkininkus, kurie tuo sunkiu Lietuvai metu ėmėsi iniciatyvos ir įkūrė mūsų Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociaciją.

Įkūrė vedami geros idėjos – vienyti mėsinių galvijų augintojus ir ginti mūsų visų interesus, aiškiai suprasdami, kad būtent vienybė yra mūsų stiprybė ir nenugalima jėga. Per tuos metus asociacijoje nuveikta labai daug darbų, padaryta tai, ko vienas ūkininkaudamas niekada nepadarytum. Asociacija augo, tobulėjo, ieškojo sprendimų, išeičių ir teisingo mums visiems kelio, nes jį surasti ne visuomet yra lengva. Kartais dėl nuomonių skirtumo tarpusavyje pasiginčydavome. Bet atvirai kalbėdamiesi, vėl rasdavome sutarimą, leidžiantį padaryti postūmį pirmyn, nes visus mus vienija bendras tikslas ir noras išauginti aukščiausios genetinės vertės mėsinius galvijus, būti konkurencingais rinkoje, gauti pakankamas pragyvenimui pajamas, kurios mums teisėtai priklauso, nes jos uždirbtos sunkiai ir nuosekliai dirbant.

Iš kur ta stiprybė, ryžtas ir kas užkuria šį norėjimo keistis ir tobulėti variklį? Galima būtų galvoti, kad gerai dirbanti asociacijos administracija, teisingi valdžios ar išrinktų Tarybos narių sprendimai, bet tai būtų tik maža dalis tiesos. Iš tikro tą variklį užkuria mūsų didžiausias turtas – tai LMGAGA asociacijos nariai. Mūsų LMGAGA šeimyna susibūrusi

į daugiau kaip 500 narių būrį. Mes, ūkininkai, geriausiai matome ir savo kailiu juntame įstatymų netobulumą ir verčiame juos keisti, mes geriausiai žinome, ką reikia daryti, kad mums visiems kartu būtų lengviau dirbti ir gyventi. LMGAGA asociacija yra demokratijos ir gebėjimo keistis pagal laikmetį pavyzdys kitoms šalyje veikiančioms asociacijoms, nes mokomės visi drauge – su Jumis ir iš Jūsų. O Jūs esate reiklūs. Todėl ir esate LMGAGA asociacijos branduolys ir pamatas.

Mėsinė gyvulininkystė yra jauniausia žemės ūkio šaka Lietuvoje ir ne tik kaip verslas. Joje dirba daug jaunų ūkininkų. Koks motyvas skatina jaunus žmones imtis šios veiklos? Turbūt iššūkis atrasti kažką naujo. Taip pat tai yra puiki galimybė panaudoti moksle ar laikinojoje emigracijoje įgytas žinias, kuriant savo modernų ir pažangų ūkį. O turbūt svarbiausias motyvas yra žmoguje užprogramuotas noras turėti savo nuosavybę, savo sukurtą verslą ir taip tapti laisvu įgyvendinant savo tikslus ar svajones. Žinoma, nepamirštant perimti patirtį iš vyresniosios kartos ūkininkų, o žinias – iš mokslo ir inovacijų. Specializuota mėsinių galvijų paroda, kurį vyksta jau ketvirtą kartą, yra puiki erdvė žinioms patobulinti, pasidalinti patirtimi artimiau bendraujant bei daug ką naujo sužinoti ne tik iš mūsų šalies lektorių, bet ir iš užsienio atvykstančių puikių gyvulininkystės srities specialistų. Privalome išlaikyti šią, Anykščiuose prieš ketvertą metų pradžią įgavusią tradiciją, nes tokių parodų rengimas ir gebėjimas jas organizuoti, parodo mūsų asociacijos brandą.

Norėčiau visiems asociacijos nariams palinkėti turėti kantrybės, siekiant užsibrėžto tikslo, pasitikėti vieni kitais, nes visų mūsų norai ir tikslai yra panašūs. Tai svarbu, nes be pasitikėjimo nebus progreso, nebus postūmio į priekį, kurio būtent šiuo metu mums labai ir reikia.

Vardan vienybės prisiminkime Baltijos kelią, kuriame kartu stovėjome susikibę rankomis ir dėl to jautėmės saugūs, nenugalimi. Pasidžiaukime tuo, ką turime. Linkiu šio jausmo niekada neprarasti.

Pagarbiai LMGAGA prezidentas
Vygantas Šližys

Mieli parodos dalyviai, organizatoriai, svečiai, mėsinių galvijų tradicijų pradininkai ir tęsėjai,

gyvulininkystė Lietuvoje – svarbi Lietuvos žemės ūkio šaka, aktyviai plėtojanti pridėtinę vertę, kurianti naujas darbo vietas ir plečianti eksporto galimybes.

Lietuvos gyvulių veislininkystė, sunkiai, bet žengia į priekį. Tai – ilgo ir sunkaus veislininkystės darbo nuopelnas. Kiekvienos gyvulių rūšies gerinimo pagrindas yra nuoseklus veislininkystės darbas, užtikrinantis didesnes pajamas gyvulių augintojams. Gyvulių veislininkystės selekcines programas Lietuvoje vykdo pripažintos veislininkystės institucijos. Didžiausi pasiekimai veislininkystės srityje įmanomi tada, kai šį procesą vykdo ir prižiūri asociacijos.

Kad veislininkystės darbas vyktų kryptingai ir organizuotai, dauguma Lietuvos gyvulių veislininkystės asociacijų yra susibūrusios Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmuose, kur nuo 2005 m. veikia Veislininkystės, gyvulininkystės ir veterinarijos komitetas. Šiame komitete rengiama konsoliduota nuomonė veislininkystės, gyvulininkystės ir veterinarijos klausimais, analizuojama informacija apie sektoriaus aktualijas, koordinuojama ir vykdoma informacijos sklaida.

Pažangūs Lietuvos ūkininkai suprato, kad siekiant produktyvumo, svarbu ne tik pašarai ar kitos sąlygos, bet ir gyvulio kilmė, veislės ypatybės. Tolesniam gyvulių veislininkystės tobulėjimui svarbus ir tarptautinis bendradarbiavimas – kontaktai su kitų šalių gyvulių augintojais, dalyvavimas parodose ir kituose renginiuose, kurie ne tik padeda apsikeisti vertinga patirtimi, bet ir užmegzti kontaktus, rasti rinką veisliniams gyvuliams.

Nuoširdžiai dėkoju parodos organizatoriams – Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijai (LMGAGA) už iniciatyvą rengti parodą ir parodyti mėsinių galvijų augintojų pasiekimus.

Kad LMGAGA yra aktyviai ir atsakingai dirbanti organizacija, liudija nuolat augantis asociacijos narių skaičius, kuris šiandien perkopė 500. Dar labai svarbu ir džiugu, kad asociacija aktyviai vykdo švietėjišką veiklą: organizuoja parodas, susitikimus, diskusijas, mokymus, bendradarbiauja su užsienio šalių galvijų augintojais. Puikus LMGAGA darbas padeda populiarinti ir plėtoti mėsinę galvininkystę Lietuvoje.

Nuoširdžiai Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų
pirmininkas dr. Arūnas Svitojus

Gerbiami parodos rengėjai, dalyviai, svečiai ir lankytojai,

džiaugiuosi, kad mėsinių galvijų augintojai susibūrė svetingoje žemdirbių bei ūkininkų žemėje – Panevėžio rajone.

Tradicija tapęs renginys – paroda – reikalingas bei naudingas visiems: ir augintojams, ir veisėjams, ir valgytojams bei žiūrovams, dideliems ir mažiems. Paroda – puiki proga susitikti su kolegomis, susipažinti su jų veiklos pažanga, pasidalinti aktualiomis naujienomis, taip pat surasti bendraminčius naujų tikslų ir siekių įgyvendinimui.

Nuoširdžiai dėkoju Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijai, jos nariams, pavieniams ūkininkams už jų indėlį plėtojant vieną perspektyviausių gyvulininkystės rūšių – mėsinių galvijų auginimą. Kantrybės, entuziazmo, optimizmo ir europietiško verslo lietuviškame kaime!

Panevėžio rajono savivaldybės
meras Povilas Žagunis

30821
30821

MĖSINIŲ GALVIJŲ VEISLININKYSTĖS AKTUALIJOS

LMGAGA VEIKLA

Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacija (LMGAGA) įkurta 1995 m. balandžio 19 d. Šiais metais šventėme jau 24-ąjį asociacijos gimtadienį. Per tuos metus asociacija plėtėsi ir šiuo metu yra beveik 600 narių.

LMGAGA narių laikomų galvijų, įrašytų į kilmės knygas, skaičius (rugsėjo 1 d.) – **8248.** Iš jų: karvės ir telyčios – **7490**, buliai – **680.**

LMGAGA narių laikomų galvijų, įrašytų į kilmės knygas, skaičius pagal veisles (2019 09 01):

Veislės pavadinimas	Iš viso	Lytis	
		mot.	vyr.
Angusai	2873	2675	198
Limuzinai	2156	1906	250
Aubrakai	1283	1179	104
Šarolė	847	750	97
Mėsiniai simentalai	525	498	27
Herefordai	188	164	24
Hailendai	217	168	49
Galovėjai	159	150	9
Iš viso	8248	7490	758

Kadangi asociacijos narių skaičius paskutiniais metais sparčiai auga ir bendra informacija bei auginimo subtilybės atskirų veislių mėsinių galvijų skiriasi, šiais metais buvo nuspręsta asociacijoje įkurti padalinius, kurie vadinami klubais.

Šiuo metu yra įsteigti 5 klubai:
Šarolė veislės klubas;
Aubrakų veislės klubas;
Limuzinų veislės klubas;
Ekstensyvių veislių klubas;
Mėsinių Simentalų veislės klubas;

Dar vienas, Angusų veislės klubas laukia patvirtinimo.

Daugiau apie klubus galite rasti: http://lmga.lt/apie-mus/lmgaga-klubai/.

PASIKEITIMAI VEISIMO PROGRAMOSE

Nuo praeitų metų keitėsi kilmės pažymėjimų forma. Informacija kilmės pažymėjimuose tapo vienoda visoje Europos Sąjungoje. Kilmės pažymėjimo forma yra griežtai reglamentuota reglamentu: KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO REGLAMENTAS (ES) 2017/717, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/1012 taikymo taisyklės, susijusios su pavyzdinėmis veislinių gyvūnų ir jų genetinės medžiagos produktų zootechninių pažymėjimų formomis. Nuoroda: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0717

Reglamentą galima rasti visomis Europos Sąjungos valstybių kalbomis. Tai aktualiausia daugiausiai tiems, kas išveža ar įsiveža gyvulius iš kitų ES valstybių.

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2016/1012, 2016 m. birželio 8 d. dėl zootechninių ir genealoginių reikalavimų, taikomų grynaveislių veislinių gyvūnų ir hibridinių veislinių kiaulių veisimui, prekybai jais bei jų genetinės medžiagos produktais ir jų įvežimui į Sąjungą, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) Nr. 652/2014, Tarybos direktyvos 89/608/EEB ir 90/425/EEB bei panaikinami tam tikri gyvūnų veisimo srities aktai („Gyvūnų veisimo reglamentas“) yra pagrindinis grynaveislių veislinių gyvūnų veisimo dokumentas.

Pagrindiniai pasikeitimai: visi nevertinti galvijai, tarp jų, telyčios ir buliukai iki 14 mėn., įrašomi į kilmės knygos pagrindinio skyriaus C poskyrį. Po vertinimo, karvės po pirmo apsiveršiavimo, buliukai nuo 14 mėn., bus įrašomi į atitinkamą poskyrį (A, B, C) pagal vertinimus.

Taip pat sugriežtinti ir normatyvai, pagal kuriuos galvijai įrašomi į atitinkamus poskyrius, pvz. į A poskyrį įrašomų buliukų Veislinės vertės indeksas turi būti ne mažiau kaip 100, atitiktis veislės

tipui, raumeningumas ir eksterjeras įvertinti du iš trijų ne mažiau kaip 7 taškais. 210 d. ir 365 d. priesvoriai turi būti didesni nei veislės vidurkis. Karvių, įrašomų į A poskyrį, atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras turi būti įvertinti ne mažiau kaip 6 taškais.

Taip pat pažymėtina, kad kilmės pažymėjime rašoma tik dviejų kartų kilmė ir nerašomi produktyvumo duomenys. Papildomi duomenys bus įrašyti atskiruose prieduose.

Atsižvelgiant į reglamentą keitėsi ir veisimo programos. Pagal atitinkamą gyvulių skaičių Lietuvoje yra patvirtintos 8 mėsinių galvijų veislių veisimo programos: Limuzinų, Angusų, Šarolė, Aubrakų, Mėsinių simentalų, Herefordų, Hailendų ir Galovėjų. Patvirtintos veisimo programos galioja iki 2028 metų. Tik šios galvijų veislės šiuo metu yra vertinamos ir tik šių aštuonių mėsinių galvijų veislių gyvuliams išduodami kilmę patvirtinantys dokumentai. Visas LMGAGA veisimo programas galima rasti internetiniame puslapyje www.lmga.lt (tiksli nuoroda: http://lmga.lt/naudinga-informacija/veisimo-programos/).

Mažesnių populiacijų grynaveislių galvijų augintojams dėl vertinimų ir kilmės pažymėjimų išdavimo reikėtų kreiptis į mėsinių galvijų asociaciją tos šalies, iš kurios buvo įsivežti galvijų tėvai ar protėviai.

KILMĖS KNYGOS NUOSTATAI

Kilmės knyga suskirstyta į pagrindinį ir papildomą (D) skyrius. Pagrindinis skyrius suskirstytas į A, B ir C poskyrius.

Pirmą kartą į kilmės knygos skyrius palikuonys įrašomi atsižvelgiant į tėvų kilmę ir jų įrašymą į tam tikrą kilmės knygos skyrių.

Grynaveisliai galvijai į kilmės knygos bazinį C poskyrį įrašomi, jei žinoma ne mažiau kaip dviejų kartų jų kilmė, o į kilmės knygos A ir B poskyrius įrašomi, jeigu atitinka poskyrių reikalavimus (visos telyčios, kadangi jos nevertintos, įrašomos į pagrindinio skyriaus C poskyrį).

Atlikus mėsinių galvijų produktyvumo kontrolę, vertinimą pagal individualaus augimo savybės ar vertinimą pagal palikuonių penėjimosi savybes, galvijai gali būti perkelti į kitą kilmės knygos poskyrį atsižvelgiant į šiuos kriterijus:

a) buliai – atsižvelgiant į veislinės vertės indeksą, atitiktį veislei, raumeningumą, eksterjerą, individualaus augimo savybes ir palikuonių penėjimosi bei mėsines savybes;

b) karvės – atsižvelgiant į veislinę vertę (veislės tipo atitiktį, raumeningumą ir eksterjerą, reprodukcines savybes – pagal veršiavimosi lengvumą, laikotarpį tarp veršiavimųsi, gimusių veršelių svorį, išsaugojimą ir pieningumą).

Į B poskyrį galvijai įrašomi, jei:

a) buliaus tėvai buvo įrašyti į kilmės knygos B ir / arba C poskyrius. Atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras įvertinti ne mažiau kaip 6 taškais. 210 d. ir 365 d. priesvoriai turi būti ne mažiau nei 90 proc. veislės vidurkis. Veislinės vertės indeksas yra ne mažesnis kaip 90.

b) karvės tėvai buvo įrašyti į kilmės knygos B ir / arba C poskyrius. Atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras įvertinti ne mažiau kaip 5 taškais. Kilmės knygoje nurodomas pirmojo apsiveršiavimo amžius, laikotarpis tarp apsiveršiavimų, veršiavimosi lengvumas, veršelių išsaugojimas ir stambumas, palikuonių priesvoris per pirmąsias 210 gyvenimo dienų.

Į A poskyrį galvijai įrašomi, jei:

a) buliaus tėvai buvo įrašyti į ne žemesnį nei B kilmės knygos poskyrį. Atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras įvertinti du iš trijų

ne mažiau kaip 7 taškais. 210 d. ir 365 d. priesvoriai turi būti didesni nei veislės vidurkis. Veislinės vertės indeksas yra ne mažesnis kaip 100. Į A poskyrį įrašomų galvijų kilmė turi būti patvirtinta DNR metodu. Teigiamai įvertinti pagal individualias augimo savybes.

b) karvės tėvai buvo įrašyti į ne žemesnius nei B ir / arba C kilmės knygos poskyrius. Atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras įvertinti ne mažiau kaip 6 taškais. Kilmės knygoje nurodomas pirmojo apsiveršiavimo amžius, laikotarpis tarp apsiveršiavimų, veršiavimosi lengvumas, veršelių išsaugojimas ir stambumas, palikuonių priesvoris per pirmąsias 210 gyvenimo dienų.

Į kilmės knygos papildomą (D) skyrių įrašomi galvijai, atitinkantys veislės tipą. Atitiktis veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras turi būti įvertinti ne mažiau kaip 5 taškais. Duomenys apie kilmę, pirmojo apsiveršiavimo amžių, veršiavimosi lengvumą, veršelių išsaugojimą ir stambumą nebūtini.

Iš kitų šalių įvežtas galvijas įrašomas į tą skyrių (poskyrį), kuris nurodytas galvijo kilmės pažymėjime arba, jei nenurodytas, – įrašomas į tą kilmės knygos poskyrį, kurio kriterijus jis atitinka pagal nuostatus, nurodant jo individualų numerį.

Įrašant į kilmės knygą registruojami šie duomenys: galvijo savininkas, jo adresas, ūkio kodas, galvijo atvedimo vieta, data, lytis, spalva, individualus numeris, tėvų ir motinų individualūs numeriai, veislinės vertės rodikliai, produktyvumo kontrolės duomenys (atvesto galvijo svoris, svoris 210 d. ir 365 d. amžiaus), bulių vertinimo pagal individualaus augimo savybes, vertinimo pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes rodikliai, kilmės knygos skyriai (poskyriai).

PRODUKTYVUMO KONTROLĖS METODIKA

Mėsinių veislių buliukų ir telyčių produktyvumo kontrolė vykdoma atliekant svėrimus: gimus veršeliui, 210 dienų ir 365 dienų. Svėrimus ūkyje atlieka galvijų laikytojas turimomis arba mobiliosiomis svarstyklėmis, turinčiomis galiojančią metrologinę patikrą. Vykdant 210 ir 365 dienų svėrimus turi dalyvauti nepriklausomas atstovas – pripažintos veislininkystės institucijos LMGAGA darbuotojas. Svėrimus gali atlikti kompetentingos, atitinkamus įgaliojimus turinčios institucijos – LMGAGA, Aleksandro Stulginskio universiteto Gyvulininkystės selekcijos, veislinės vertės nustatymo ir sklaidos centras. Svėrimai galvijams turi būti atlikti kuo arčiau 210 ir 365 dienų amžiaus, tačiau kadangi ne visada įmanoma svėrimus atlikti tikslią dieną tai svėrimą atlikti galima ne daugiau kaip ± 45 dienos.

Atlikus svėrimą, svėrimą atlikęs asmuo užpildo Svėrimo žiniaraštį, o duomenis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas suveda į **GYVIS MGVP**. Prisijungti prie sistemos galima internetiniame puslapyje www.vic.lt → **Registruotiems naudotojams → Mėsinių galvijų veislininkystės posistemis (Asociacijoms)** ir prisijungti per **el. valdžios vartus.**

EKSTERJERO VERTINIMAS

Eksterjeras vertinamas tik grynaveisliams buliukams ne jaunesniems kaip 14 ir ne vyresniems kaip 24 mėn. amžiaus. Karvės vertinamos po pirmojo ir trečiojo apsiveršiavimo (rekomenduojama praėjus 2–7 mėnesiams). Jeigu nebuvo galimybės atlikti įvertinimą po pirmojo apsiveršiavimo, įvertinimas atliekamas po antrojo apsiveršiavimo. Buliukai su lyties organų defektais nevertinami. Buliukus ir karves vertina LMGAGA įgaliotas ekspertas (-ai), dalyvaujant gyvulio laikytojui ar jo atstovui. LMGAGA įgalioti atstovai yra VšĮ Mokslinės paslaugos, Andrius Turskis, Vytas Gudaitis, Mindaugas Tamoševičius („Vet bonus“).

Buliukų ir karvių eksterjeras nustatomas 1–9 taškų sistema, įvertinant tipingumą veislei, raumeningumą ir eksterjerą. Karvių dar atliekamas stambumo vertinamas: ST – stambi; V – vidutinio stambumo; SM – smulki.

Atitikimas veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras vertinamas 1–9 taškais:

1 – labai blogas;
2 – blogas;
3 – nepatenkinamas;
4 – pusėtinas;
5 – vidutinis;
6 – patenkinamas;
7 – geras;
8 – labai geras;
9 – puikus.

VEISLINĖS VERTĖS NUSTATYMAS

Buliukų veislinės vertės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę:

$I = (\pm P \times K) \pm R \pm T \pm E + 100$;

čia I – buliuko kompleksinis veislinės vertės indeksas;

P – skirtumas tarp vidutinio paros priesvorio nuo gimimo iki vertinimo dienos ir bazinio veislės priesvorio. Bazinį veislės priesvorį per parą, atsižvelgdama į veislės selekcinę programą, nustato pripažinta veislininkystės institucija;

K – koeficientas 0,049

R – raumeningumas balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-35,1	-28,1	-21,0	-14,0	-7,0	0,0	+7,0	+14,0	+21,0

T – tipingumas veislei balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-4,1	-3,3	-2,5	-1,6	-0,8	0,0	+0,8	+1,6	+2,5

E – eksterjeras balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-17,1	-11,6	-10,2	-6,8	-3,4	0,0	+3,4	+6,8	+10,2

Baziniai mėsinių veislių galvijų (patvirtintų veisimo programų) priesvoriai (g) per parą:

		Mėsinių veislių galvijai	Sutrumpinimai	Baziniai priesvoriai, g
1	51	Angusai	AA	1050
2	52	Herefordai	HE	1050
3	54	Aubrakai	AB	1050
4	56	Galovėjai	GA	800
5	57	Hailendai	HI	850
6	61	Šarolė	ŠA	1250
7	62	Limuzinai	LI	1150
8	63	Simentalų mėsiniai	SI	1200

ATMINTINĖ NAUJOKUI:

Grynaveislius galvijus įsigyti tik su jau išduotais kilmės pažymėjimais. Įsigyjant gyvulį rekomenduojame pasirašyti gyvulių pirkimo-pardavimo sutartį, pavyzdinę formą galite rasti: http://lmga.lt/naudinga-informacija/dokumentu-formos/.

Grynaveislis gyvulys turi turėti kilmę įrodantį dokumentą – Kilmės pažymėjimą. Galvijo kraujo laipsnis turi būti 100 proc. atitinkamos veislės. Iš užsienio įvežami ar į užsienį išvežami galvijai papildomai turi turėti galvijo pasą (Lietuvos rinkoje parduodamiems galvijams paso nereikia).

Įsigytą galviją reikia užregistruoti ŽŪIKVC UGRIS duomenų bazėje per 7 dienas. Įsigytų galvijų iš užsienio kilmės pažymėjimų kopijas reikia siųsti el. paštu: info@vic.lt arba asociacija@lmga.lt.

Įvedus bulių reproduktorių į bandą būtinai reikia tai užfiksuoti ŽŪIKVC UGRIS duomenų bazėje – kergimų žurnale, tada gimus veršiukams tėvas bus priskirtas automatiškai. Jei to nepavyko laiku padaryti, tėvo priskyrimui reikia užpildyti „kilmės duomenų papildymo žiniaraštį“, jo formą galite rasti: http://lmga.lt/naudinga-informacija/dokumentu-formos/.

Atvestus veršelius per 24 val. reikia pasverti arba išmatuoti veršelio svorio matavimo juostele. Dėl juostelės įsigijimo kreiptis į LMGAGA administraciją. Atkreipiame dėmesį, kad juostelė tinkama matuoti tik ką tik atvestiems veršeliams, vyresnius galvijus reikia sverti. Veršelį suženklinti ir užregistruoti reikia per 7 d. nuo atvedimo.

Prieauglio produktyvumo kontrolė. Buliukus ir telyčias reikia sverti 3 kartus:

- gimus
- 210 d. (atjunkius)
- 365 d.

Buliukus papildomai reikia sverti prieš vertinimą (±45 d.).

Buliukų eksterjeras vertinamas nuo 14 iki 24 mėn. amžiaus, jaunesnių ir vyresnių buliukų eksterjeras nevertinamas. Karvių eksterjeras vertinamas po pirmojo ir trečiojo apsiveršiavimo (rekomenduojama praėjus 2–7 mėnesiams). Mėsinių veislių galvijų eksterjerą pagal 8 veisimo programas, vertina LMGAGA licenzijuoti ekspertai. Vertinimo užsakymui į el. paštą asociacija@lmga.lt reikia atsiųsti prašymą galvijų eksterjero vertinimui, jo formą galite rasti: http://lmga.lt/paslaugos/galviju-eksterjero-vertinimas/. Gavusi prašymą LMGAGA administracija iškart informuoja atitinkamą vertintoją. Vertintojų pasiskirstymą pagal rajonus galite rasti: http://lmga.lt/eksterjero-vertinimas-ir-galviju-sverimas/.

Parduodant grynaveislį gyvulį reikia užsakyti jo kilmės pažymėjimą. Kilmės pažymėjimo užsakymui į el. paštą asociacija@lmga.lt reikia atsiųsti prašymą galvijų kilmės pažymėjimų išdavimui, jo formą galite rasti: http://lmga.lt/paslaugos/kilmes-pazymejimu-isdavimas/. Savo ūkyje veislei paliekamoms telyčioms kilmės pažymėjimų užsakinėti nereikia. Bulius reproduktorius būtinai turi turėti kilmės pažymėjimą.

Grynaveislių galvijų turi būti žinoma tėvų kilmė ir jų kraujo laipsnis turi būti 100 proc. Galvijų kraujo laipsnį patikrinti galite **www.vic.lt → Greita paieška → Gyvūno paieška** atsidariusiame langelyje įvedus galvijo identifikacinį numerį.

Eglė Kvederavičienė,
LMGAGA
gyvulininkystės specialistė

PATIKĖJĘS KOOPERACIJOS IDĖJA

Santūrumu išsiskiriantis Gintaris Petrėnas mažai kalba, bet daug daro. Jo įkurtas kooperatyvas „Sartų lankų jautiena“ ir to paties pavadinimo prekės ženklas jau gerai žinomas Lietuvoje, vos per kelerius metus įdiegta visa trumpoji maisto grandinė.

Iš tarmės atrodo, kad Gintaris – tikras aukštaitis. Bet jis gimė ir augo Kaune, baigė Veterinarijos akademiją ir, 1986-aisiais pagal paskyrimą atvykęs dirbti į Samanius (Zarasų r.) Latvijos pasienyje, čia giliai įleido šaknis. Dirbo tarybiniame ūkyje vyriausiuoju veterinarijos gydytoju, vedė vietinę Liną, griuvus kolūkiams, pradėjo dirbti privačiu veterinarijos gydytoju. Apylinkėse vyraujant tik smulkiems ūkiams, vėliau ir jiems pradėjus trauktis, netrukus Gintaris pats ėmėsi ūkinės veiklos.

Nemažai metų Petrėnai laikė melžiamas karves, turėjo 25 piendavių bandą, priklausė kooperatyvui. Nesibaigiant nuolatinėms pieno sektoriaus problemoms, Gintaris pamažu pradėjo keisti ūkio kryptį – pasuko į mėsinę gyvulininkystę. Bet pienines laikė iki tol, kol susiformavo tokia mėsinių galvijų banda, kuri jau galėjo duoti ekonominę naudą. Tai įvyko tik prieš 5 metus ir būtent tą laiką augintojas vadina mėsinių galvijų ūkio pradžia.

Dabar G. Petrėno šeimos ūkis – apie 160 mėsinių galvijų banda, kurią sudaro grynaveisliai angusai, jų mišrūnai ir keliolika Tyrolio pilkųjų bei jų ir angusų mišrūnų. Laipteliu aukštyn jis palypėjo įkurdamas galvijų augintojų kooperatyvą „Sartų lankų jautiena“, kurio paskutinysis plėtros etapas buvo kavinės atidarymas Zarasuose. Taigi, dabar kooperatyvui priklausantys ūkininkai patys augina, išpjausto mėsą, be tarpininkų parduoda, o savo mėsos patiekalus kavinėje patiekia tiesiai vartotojams. Tokios maisto grandinės, Gintario žiniomis, daugiau nėra ir kitose Baltijos šalyse.

Tai istorija, kaip, pasitelkus įžvalgą, išmintį, ryžtą ir drąsą, nedidelį ūkį galima paversti sėkmingai dirbančiu ir darbo vietas kuriančiu kooperatyvu.

GALVIJAI AUGINAMI ANT ŽALIENŲ

Pradėjęs auginti mėsinius galvijus, kaip pats sako, nuo nulio, Gintaris pirmiausia įsigijo mišrūnų – iškart nusipirkti grynaveislę bandą labai brangu. Išbandė įvairias veisles – hailendų, limuzinų, šarolė, švicų, herefordų, simentalių ir kitų. Bandė, žiūrėjo, kurie galvijai geriausiai auga jo žemėse. Užtruko maždaug penkerius metus, kol išsirinko angusų veislę, o galutinai apsisprendė nuvykęs į kelis Čekijos ūkius, kur ūkininkaujama panašiomis sąlygomis. Angusai – ekstensyvi, nereikli pašarams, ištverminga veislė, ganytis nenašiose Zarasų krašto žemės šiems galvijams – kaip tik.

Ūkyje likusios mišrūnės karvės kergiamos su angusų buliumi ir jų kelių kartų palikuonys jau turi daug grynaveislių kraujo. Ūkyje suformuota ir veislinė banda, kuri jau didesnė negu mišrūnų ir dar didinama – visos grynaveislės telyčios paliekamos ūkyje. Galvijams ūkyje sudarytos puikios sąlygos, ganyklose jie turi daugybę apaugusių vietų, kur gali pasislėpti karštą vasaros dieną, o labiau susispietę, lengviau apsisaugo nuo šią vasarą ypač puolančių kraujasiurbių.

Prieš kelerius metus G. Petrėnas įsigijo Tyrolio pilkųjų. Jie ganosi kalvotoje vietovėje, kur gali jaustis beveik kaip gimtojoje Šveicarijoje. Šios veislės galvijų augintojas įsigijo turėdamas ambicingų planų – juos veisti persodinant geriausių angusų bulių embrionus. Tokie planai niekur nedingo, tik dėl laiko stokos vis atidedami. „Bet tikrai tai padarysiu“, – patvirtina ketinimus. Dabar bandoje yra 10 grynakraujų Tyrolio pilkųjų žindenių, o jų prieauglis – angusų buliaus vaikai. Bet su angusu kryžminta Tyrolio pilkųjų telyčia, sako Gintaris, gana maža, smulki, gali būti, kad šias veisles kryžminti tarpusavyje netinka, heterozės efektas nepasireiškė. Mišrūnams buliams reikėjo beveik 2 metų, kad pasiektų 500 kg svorį. „Gali būti, kad Tyrolio pilkiesiems reikia papildomai duoti koncentruotųjų pašarų, nes jiems per skurdūs vietovės žolynai. Tačiau šiaip veislė gera, karvės labai pie-

ningos, kasmet visos be problemų veršiuojasi. Tai stiprūs, ištvermingi gyvuliai“, – Gintaris nežada jų atsisakyti.

Maždaug pusę visų gyvulių sudaro karvės žindenės. Buliukai kastruojami ir auginami mėsai. Kadangi auga ganyklose su motinų pienu, kastruotų buliukų augimo intensyvumas, pasak ūkininko, beveik nesiskiria nuo nekastruotų. O kastruoja dėl mėsos kokybės – kastratai anksčiau pradeda kaupti riebalus, jų mėsa minkštesnė. Nors ūkininkauja ekologiškai, ūkio G. Petrėnas nesertifikavo – nemato reikalo, nes biurokratizmo daug, o naudos, sako, mažai.

Veterinarijos gydytojo pagalbos Gintariui nereikia – pats turi galiojančią licenciją. Jis mėgsta stebėti galvijus ir įvairioms veislėms būdingus skirtumus. Jeigu per karštį ir nuo vabzdžių angusai spiečiasi į krūvą ir ieško pavėsio, tai Tyrolio pilkieji taip niekada nesielgia, jų krūvoje niekada nepamatysi. Tyrolio pilkųjų bandoje labai stipri hierarchija.

Augintojas yra pastebėjęs, kad kraujasiurbiai daug labiau puola juodus angusus, negu rudus ir šviesius Tyrolio pilkuosius. Todėl jis dabar žindenes kergia su žalu buliumi. „Čia daug ežerų, balų, krūmų, todėl ir vabzdžių daugiau negu kitur. Nuo senų laikų šiame krašte daugiausia laikė žalas karves – žmonės, matyt, jau buvo pastebėję, kad jas mažiau puola“, – kalba G. Petrėnas.

Ganykloms ir pašarams ūkyje skirta apie 200 ha, didžioji dalis žemės nuosava. Daugelyje ūkio ganyklų veši natūrali žolė. Kad mėsa būtų truputį riebesnė, dalį ganyklų Gintaris šiemet pabandė atsėti daugiau baltymų turinčiomis žolėmis. Tai būtų galima pasiekti ir duodant koncentruotųjų pašarų, tačiau ūkininkas griežtai laikosi natūralaus šėrimo ir auginimo ant žalienų principų.

Zarasų krašte daug išlikusių natūralių pievų, pasižyminčių didele bioįvairove. Šios pievos, nors ir nėra derlingos, tačiau įvairiažolėse gausu biologiškai aktyvių medžiagų, kurios galimai turi teigiamos įtakos G. Petrėno ūkyje auginamų gyvulių sveikatingumui ir produkcijos kokybei. Siekdami išsiaiškinti, kokią įtaką natūralūs ir sėtiniai žolynai daro mėsinių galvijų mėsos kokybei ir sveikatingumui, LAMMC Žemdirbystės instituto Žolių selekcijos skyriaus mokslininkai ūkyje atlieka eksperimentą. Tipinguose sėtiniuose ir natūraliuose ūkio žolynuose atrinkus bandymų laukelius, vertinama augalų rūšinė sudėtis, atliekami žolynų kiekybiniai ir kokybiniai tyrimai. Tyrimai ūkyje vyks trejus metus, tiek pat laiko po ganiavos sezono bus tiriama ir mėsinių galvijų mėsa.

SUKŪRĖ JAU 8 DARBO VIETAS

Gintaris tiki kooperacijos idėja, todėl, pradėjus auginti mėsinius galvijus, mintis apie kooperatyvą atsirado labai greitai, nors kooperacija šiame sektoriuje dar labai retas reiškinys. Pabandęs skersti pirmuosius savo užaugintus galvijus ir pats prekiauti jų mėsa, ūkininkas suprato, kad tam reikia daug laiko, be to, norint išlaikyti pirkėjus, mėsą reikia tiekti stabiliai. „Taigi, reikėjo turėti daugiau galvijų. Išeitys buvo dvi – statyti fermą, auginti intensyviai, šerti koncentruotaisiais pašarais, bet tuomet, mano įsitikinimu, jau ne galviją užauginsi. Antroji išeitis – susikooperuoti keliems ūkininkams. Šis būdas atrodė patrauklesnis, tad pabandžiau pakalbinti vieną kitą ūkininką“, – prisimena G. Petrėnas kūrimosi pradžią. Iškart įžvelgęs maisto grandinės efektyvumą, žingsnis po žingsnio su kolegomis pradėjo ją diegti.

Kooperatyvo modelis pasiteisina, narių skaičius nuo 5 padidėjo iki 9. Kai kurie jų į mėsinę gyvulininkystę perėjo iš avininkystės, pieno ūkių, bet visi, pasak Gintario, individualiai stiprūs ūkininkai ir asmenybės, kurie anksčiau net nebūtų patikėję, kad ryšis kooperuotis. Tačiau būtent tai ir tapo jų stiprybe – visi kartu tariasi ir priima sprendimus. Jie nesusiję giminystės ryšiais – keli vienos šeimos narių ūkiai kooperatyve yra kaip vienas. Dėl esminių dalykų, sako Gintaris, visi sutaria gana lengvai, daugiau ginčijasi dėl detalių.

Plečiasi pamažu. „Žengęs vieną žingsnį, pamatai, koks turi būti antras. Taip ir einame į priekį – žingsnis po žingsnio. Bet žingsniai jau didesni“, – sako kooperatyvo vadovas ir atskleidžia, koks turėtų būti kitas jų plėtros etapas – nebepirkti jokių

paslaugų iš šalies, viską daryti patiems. Kooperatyvo nariai skerdyklos paslaugas perka individualiai, o kooperatyvui, kuris turi mėsos išpjaustymo cechą, parduoda skerdenas. Per savaitę skerdžiami du galvijai. Gamybos apimtys didėja – iš pradžių buvo skerdžiamas tik vienas per dvi savaites.

Kooperatyvas taip pat perka mėsos gaminių gamybos paslaugas, nes parduodama ne tik šviežia jautiena, bet ir dešros bei dešrelės. „Mus sieja mėsos išpjaustymo cechas ir realizacija. Kai įsigysime skerdyklą ir mėsos gamybos cechą, visa grandinė bus uždaryta“, – tokią netolimos ateities viziją mato G. Petrėnas.

Jie užsako pagaminti dešras, dešreles iš grynos mėsos, be jokių E ir kitokių priedų ar mėsos pakaitalų. Bet norėtų tai daryti patys, nes sukurti produktą, jo receptūrą, užtrunka labai ilgai ir skauda širdį, kai yra priversti išduoti tai kitiems. Prieš pradedant mėsos produktų gamybą buvo sakančių, kad jeigu į mėsą nešvirkš skysčių svoriui padidinti, neišgyvens. Gintariui griežtai atsisakius apgaudinėti būsimus klientus, „gudruoliai“ tik pirštą prie smilkinio pasukiojo. Tačiau sąžiningas darbas visiškai pasiteisino – „Sartų lankų jautienos“ prekės ženklas rodo kokybę, šio ženklo mėsa ir jos produktai jau turi savo pirkėjus.

Gegužės pabaigoje atidaryta kavinė Zarasuose, kurioje gaminami patiekalai iš jautienos, buvo dar vienas drąsus žingsnis – Gintaris jau seniau buvo numatęs, kad reikės savos maitinimo įstaigos. Kiek galėjo, ją savo jėgomis įrengė patys kooperatyvo nariai. Lankytojų srautas, pirmo mėnesio apyvarta maloniai nustebino. „Nesitikėjome tokio sėkmingo starto. Bet negali būti tikras, kad taip bus visą laiką. Galbūt iš pradžių žmones skatina smalsumas, juk Zarasuose nauja kavinė – tai įvykis“, – Gintaris neskuba džiaugtis sėkme, kol ji netapo ilgalaike.

Kooperatyvo pelnas kol kas labiau simbolinis, apie investicijų atsipirkimą dar nėra kalbos, bet tai – laiko klausimas. Kooperatyvas kuria pridėtinę vertę ir, kas ypač svarbu, darbo vietas. „Jeigu kiekvienas asmeniškai parduotume galvijus mėsos perdirbimo įmonei, gautume ir mažesnę kainą, ir nesukurtume nė vienos papildomos darbo vietos – mūsų galvijų kiekis tokioje įmonėje yra lašas jūroje. O mes, 9 kooperatyvo nariai, jau sukūrėme 8 darbo vietas – du žmonės dirba išpjaustymo ceche, šeši – kavinėje. Ir tai ne pabaiga, jeigu pradėsime mėsos gamybą, reikės dar panašiai tiek įdarbinti“, – teigia kooperatyvo vadovas.

Kooperatyvas pavadintas „Sartų lankų jautiena“ neatsitiktinai – jo nariai ūkininkauja pradedant Dusetomis prie Sartų ežero, toliau ūkiai driekiasi per Samanius, Ragauką, Smėlynę prie Latvijos sienos, Lapeliškius ir baigiasi Murliškių kaime. Visų kooperatyvo narių galvijai auginami ant žalienų, koncentruotųjų pašarų jie gauna tik tiek, kad būtų jaukūs ir nebijotų žmogaus. Visi sutarė per tam tikrą laiką pereiti vien prie angusų veislės, kuri geriausiai tinkama tiesioginiam pardavimui.

Kiekvienas kooperatyvo narys, esant reikalui, galvijus gali parduoti ir ne kooperatyvui. Tai buvo labiau aktualu veiklos pradžioje, kai skerdimo apimtys buvo mažesnės. Pats G. Petrėnas, dalyvavęs projekte „Baltijos lankų jautiena“ su šveicarais, pastaruosius dvejus metus šveicarams galvijų nebeparduoda, nes reikia kontroliuoti srautą ir užtikrinti jautienos tiekimą, kad kooperatyvo gamybos procesas nenutrūktų.

ES PARAMĄ KOOPERATYVUI GAUTI SUNKU

Ūkininkavimas, kooperatyvo kūrimosi ir plėtros etapai yra įdomūs, skatinantys galvoti, tačiau Gintariui labai apmaudu, kad nuolat reikia sukti galvą ir dėl biurokratizmo, rašyti įvairius raštus, bandant užbėgti už akių kai kuriems nepamatuotiems valdininkų sprendimams ir projektams.

Pavyzdžiui, yra parengtas aplinkos ministro įsakymo projektas, kad, gyvulius laikant aptvaruose lauko sąlygomis, aptvaro dalys, skirtos gyvulių maitinimui, ir pavėsinės, skirtos gyvulių poilsiui ir priedangai nuo kritulių, įrengiamos su nelaidžiu paviršiumi, kad į gruntą neprasisunktų srutos ir kritulių vanduo, nuolat būtų pašalinamas mėšlas, nutekančios srutos ir į šias aptvaro dalis patenkantis kritulių vanduo. Surinktas mėšlas ir srutos tvarkomi vadovaujantis šiuo reikalavimų aprašu ir bendraisiais aplinkosaugos reikalavimais. Gintario įsitiki-

nimu, tai būtų grynas pinigų išmetimas į balą, nes galvijai nuolat juda, ieško vis kitos vietos ir net neis į betonuotą aikštelę. „Gal ir laukiniams žvėrims, elniams, briedžiams išbetonuokime aikšteles, kur jie eitų atlikti savo reikalų? Nesuprantu tokios iniciatyvos motyvų, kam tai reikalinga?“ – stebisi G. Petrėnas kai kurių valdininkų sumanymais.

Žemės ūkio ministerija skatina kurti trumpąsias maisto grandines, tačiau „Sartų lankų jautienai“ gauti paramos nepavyko, jie nesurinko reikiamo balų skaičiaus. Gintario nuomone, vienam ūkininkui, ne kooperuotam, gauti paramą paprasčiau. Kooperatyvas norėjo nusipirkti senos valgyklos patalpas Samaniuose, bet paramos mėsos perdirbimo įrangai negalėjo gauti, nes įrašytas reikalavimas, kad patalpos turi būti „vieno ūkininko valdoje“. „Kodėl vienas iš 9 kooperatyvo narių turi turėti savo valdoje mėsos gamybos cechą, vienas prisiimti atsakomybę? Darau prielaidą, kad taip parašyta norint pranašumo šeimos kooperatyvui. Nes tikras kooperatyvas pagal reikalavimus surinks tik minimalų balą. Atrodo, lyg ir skatina kurti trumpąsias maisto grandines, bet įdeda vieną nelogišką reikalavimą – ir parama nepasinaudosi“, – stebisi G. Petrėnas.

Sausį parašė projektą pagal Vietos plėtros strategijos priemonės „Žemės ūkio produkcijos perdirbimas, paslaugų ir vietos produktų kūrimas“ veiklos sritį „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas“, automobiliui su šaldymo įranga pirkti – birželio pabaigoje dar neturėjo atsakymo.

Taigi, kooperatyvas kol kas jokia ES parama nesinaudojo, viską darė narių lėšomis. Pats G. Petrėnas su ES parama pirko veislinius gyvulius, žemės ūkio techniką.

VAIKAI – PIRMIEJI PAGALBININKAI

Gintaris ir jo žmona Lina, žemės ūkio specialistė, pasirūpino ūkio ateitimi – šeimoje yra 5 vaikai. Vyriausieji sūnūs, 28-erių Aurimas ir 24-erių Arnoldas, dar studijuoja, bet ir ūkyje yra pirmi darbininkai. „Jie viską moka, šienauja, ruošia pašarus. Darbuotojų samdyti nereikia“, – sūnų pagalba G. Petrėnui leidžia daugiau rūpintis kooperatyvo reikalais ir skirti dėmesio visuomeninei veiklai, kurios netrūksta.

Dukra Gintarė mokosi Kaune, o prasidėjus atostogoms yra pagalbininkė ūkyje. Du šeimos pagrandukai Lauryna ir Edgaras, neatskiriami lyg dvynukai, kol kas dar menki talkininkai ūkyje, bet ateis ir jų laikas.

„Vaikai supranta, kad niekas iš niekur šiaip sau neatsiranda. Reikia dirbti“, – sako Gintaris, tapęs puikiu pavyzdžiu ir savo vaikams, ir aplinkiniams.

Dovilė Šimkevičienė, žurnalas „Mano ūkis“

DVIEJŲ KRYPČIŲ GYVULININKYSTĖS ŪKIS: SUNKU, BET RACIONALU

Ūkininkas Gintautas Andzelis turi nemažą pieninių karvių ir grynaveislių mėsinių galvijų bandą. Ūkis didelis, darbo ir įsipareigojimų daug, bet širdis džiaugiasi, žiūrint į tai, kas savo rankomis sukurta ir išpuoselėta.

Nors kartais būna labai sunku, tačiau Gedvydų kaimo (Raseinių r.) ūkininkas G. Andzelis kol kas kitokio gyvenimo neįsivaizduoja. Kaip be karvių? Juk prie jų nuo mažens įpratęs. Tad jeigu jau dirbti, tai dirbti – mėsinių limuzinų bandą šiemet papildė šarolė galvijai. Pieno ūkis neplečiamas – pieno sektoriaus krizės akivaizdoje 130 melžiamų karvių – per akis, labiau norėtų naujo tvarto joms, kokį turi mėsiniai gyvuliai.

Ūkis išties solidus: 500 ha žemės ir apie 450 gyvulių. Mišraus ūkio privalumus žino kiekvienas ūkininkas, tad ir Gintautas ryžosi dviejų krypčių gyvulininkystės ūkį kurti dėl to, kad vieno sektoriaus sunkmečiu gelbėtų kitas. Todėl jis negali pasakyti, kad kuri nors iš ūkio krypčių yra svarbesnė. „Tik tiek, kad šiuo metu iš pieno ūkio negauname jokio pelno. Jeigu ne įvairios paramos ir išmokos – neišgyventume“, – konstatuoja G. Andzelis.

Pašarų bazę gelbėja geras kukurūzų derlius

Ūkis įkurtas ant Gintauto tėvų ir prosenelių žemės, šalia buvo ir tėvų sodyba, kurioje jis užaugo ir nuo vaikystės svajojo čia ūkininkauti, dėl to technikume įgijo mechanizatoriaus profesiją. Gintauto mama mirė 1990 m. kovo 11-ąją, likus valandai iki Nepriklausomybės paskelbimo. O tuomet taip susiklostė, kad prosenelių žemę, 44 ha, gana brangiai jam teko išsipirkti iš giminių. Bet savo norą ūkininkauti Gintautas išpildė. Ūkio pradžia 1996 metais, kai atsisakė darbo žemės ūkio bendrovėje, buvo 3 melžiamos karvės. Banda kasmet didėjo ir vienu metu siekė net 150 piendavių. Dabar jų, įskaitant užtrūkusias, yra 130, o su prieaugliu – apie 280 pieninių galvijų.

Melžiamos karvės – iš Olandijos atvežtos holšteinizuotos žalmargės ir juodmargės, taip pat kelios senojo genotipo Lietuvos šėmosios. Banda produktyvi, vidutinis primilžis iš karvės – 8 tūkst. kg pieno per metus. Per dieną ūkyje primelžiama apie 2 t pieno. Kadangi mėgsta eksperimentus, Gintautas dar norėjo pirkti montbeliardų (*montbeliarde*) veislės karvių, pasižyminčių ilgaamžiškumu, geru baltymų ir riebalų santykiu, bet susilaikė. Jei pieno sektoriaus padėtis pasikeis, gal dar išbandys ir šią veislę.

Melžiamų karvių ganyklos yra prie fermos, tad ganiavos laikotarpiu jos vakarais parginamos atgal, pamelžiamos ir ryte po melžimo vėl išleidžiamos į ganyklas.

Gintautas geba karvėms padėti, net jei kuri sunkiai veršiuojasi. Štai lapkritį veršiavosi 24 pieninės karvės, tai jis 13 naktų praleido fermoje. Veršelių netekčių retkarčiais pasitaiko, bet, pasak ūkininko, tikrai nesiekia 5 proc., kurie laikomi norma. Dėl gyvulių ligų konsultuoja Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos gyvulininkystės konsultantas Remigijus Lapinskas, kurio profesionalia pagalba G. Andzelis labai džiaugiasi.

Senas tvartas statytas 1964 m., jame dirbo dar Gintauto tėvai. Karvės rišamos, laikomos ant gilaus kraiko, melžiamos į pieno liniją. Todėl ūkininkas labai norėtų modernizuoti ir pieno ūkį, tačiau kol pieno kaina tik vos dengia savikainą, tam ryžtis sunku. „Didžiausia neteisybė, kad vandenį parduotuvėje perku kelis kartus brangiau negu parduodu pieną. Tiesiog graudu“, – pagrįstai piktinasi G. Andzelis.

Dėl 2018-ųjų sausros labai nukentėjo žoliniai pašarai, todėl tenka daugiau pirkti priedų (sojų, rapsų išspaudų, mineralų), o tai tik didina savikainą. „Kuo daugiau šeriu karves, tuo didesnis minusas. Šiemet didinti produktyvumą neapsimoka“, – aritmetika, pasak ūkininko, paprasta. Anksčiau iš 1 ha prisukdavo po 10, o šiemet – tik po 2–3 šienainio ritinius. Visas išsigelbėjimas – geras kukurūzų, kurių sėjo 40 ha, derlius. „Tikiuosi, kad iki kito sezono padės išgyventi būtent kukurūzų silosas“, – viliasi ūkininkas.

Iš 500 ha žemės nuosavos ir nuomojamos yra per pusę. Apie 250 ha žemės skirta javams (kviečiams, miežiams, avižoms), kukurūzams, žirniams, antra tiek – šienaujamoms pievoms ir ganykloms. Apie 500 t kviečių kasmet parduoda – už juos gauti pinigai skirti atsiskaitymams už trąšas. Gyvuliams sušeriama beveik 300 t grūdų.

Labiausiai vertina limuzinų veislę

Maždaug prieš 15 metų G. Andzelis nutarė įsigyti ir mėsinių galvijų. Iš pradžių Gintautas pienines karves sėklino mėsinių galvijų sperma, o netrukus su parama įsigijo limuzinų veislės gyvulių iš žinomo augintojo Felikso Vaitelio ūkio. Dabar bandoje yra 130 grynaveislių limuzinų. Šią vasarą G. Andzelis, pardavęs keliasdešimt negrynaveislių limuzinų karvių ir pasinaudodamas parama veisliniams gyvuliams įsigyti, iš Prancūzijos atsivežė ir 20 šarolė veislės telyčių, o beragį šarolė bulių reproduktorių nusipirko iš Kaišiadorių r. ūkininko Gyčio Sadausko. Kovą lauks pirmojo šarolė prieauglio. Gintautas šiek tiek nerimauja dėl galimų veršiavimosi sunkumų, kurie būdingi šiai veislei, juolab kad jam šios telyčaitės tokios mielos ir gražios, kad jis niekaip neiškenčia jų papildomai nepašėręs. Aišku, patyręs ūkininkas supranta, kad netrukus veršingoms telyčioms turės skirti dietinį racioną.

Ūkyje yra du limuzinų reproduktoriai – pirmuoju, pirktu Prancūzijoje, Gintautas labai patenkintas. Kadangi ūkyje nėra sezoninio veršiavimosi, veršeliai atvedami ištisus metus, šis bulius galėjo kergti net 80 karvių. Tačiau ūkyje jau yra nemažai jo dukterų, todėl prireikė ir antrojo limuzinų reproduktoriaus. Šviežias pirkinys – pusantrų metų buliukas, pirktas iš Kelmės ūkininko.

„Limuzinų veislė, mano akimis, yra geriausia ir gražiausia, jų priesvoriai, mėsos išeiga labai gera“, – paaiškina Gintautas, kodėl rinkosi limuzinų veislę. Kadangi galvijus augina mėsai, jų produktyvumo nekontroliuoja, tačiau pusantrų metų limuzinai sveria apie 600 kg, o tai – geras rezultatas.

Karves dažniausiai parduoda pagal gyvą svorį, buliukus – pagal skerdeną, nors kaina, pasak ūkininko, nelabai skiriasi. „Veršeliais domisi turkai, lenkai, bet pastarųjų siūloma kaina – daugiau negu juokinga, absoliučiai nuostolinga, todėl užsienio pirkėjams gyvulių dar nepardaviau. Jie naudojasi proga, nes nemažai ūkininkų išparduoda gyvulius dėl pašarų trūkumo“, – dalijasi mintimis G. Andzelis. Dėl pašarų ir jam neramu – viską susiskaičiavo kilogramo tikslumu, tad jeigu gamta nepažers dar kokių netikėtumų, iki naujo derliaus turėtų pašarų užtekti.

Mėsiniai galvijai laikomi naujame, tik pernai savo lėšomis pastatytame erdviame tvarte. Jo statyba kainavo apie 300 tūkst. Eur, įrangai gavo ES paramą. „Įlindau į skolas, tad nori nenori dabar jau nugara nuo darbo turi būti šlapia, kad iš skolų išbrisčiau, – apie skausmingus ir atsakingus įsipareigojimus kalba ūkininkas. – Bet supratau, kad jeigu jau dabar nepasistatysiu naujo tvarto, tai jau niekada nepastatysiu. Todėl ryžausi.“

Atskiruose erdvaus tvarto garduose laikomi pirmamečiai, antramečiai limuzinų buliukai ir te-

lyčios, karvės su veršeliais, kergiamos karvės, šarolė telyčios.

Ateityje galvoja gerinti mėsinių galvijų bandą, kad galėtų gyvulių parduoti ir veislei – toks gyvulys kainuotų gerokai daugiau, negu dabar supirkėjai moka už mėsai skirtus galvijus. „Bet su šiuo sprendimu jau truputį vėluoju – Lietuvoje jau nemažai veislinių bandų. Gal vertėtų svarstyti kitą viziją – įrengti skerdyklą, imtis perdirbimo, mačiau tokių pavyzdžių Prancūzijoje, Belgijoje, tokia praktika yra ir Lietuvoje. Bet vėl turi ryžtis investicijoms, skoloms ir ilgalaikiams įsipareigojimams. Kol kas nesu tikras, ar tai pasiteisintų“, – svarsto ateities planus ūkininkas.

Dar labiau mėsinių galvijų bandą Gintautas didintų tik tuo atveju, jeigu atsisakytų pieno ūkio. Tokia mintis jam kirba – po metų baigsis įsipareigojimai, lyg ir galėtų siaurinti ūkininkavimo sritis. Tačiau nuo mažens įpratus prie karvių jų taip imti ir atsisakyti – nėra lengvas sprendimas. Nors holšteinizuotas žalmarges parduotų greitai – jomis pirkėjai iš užsienio nuolat domisi. Tačiau juodmargės, stebisi Gintautas, kažkodėl nepaklausios.

Dabar didžiausias jo tikslas – pašarų bokštai, nes jiems laikyti trūksta vietos. Tam rengia projektą ES paramai, tik nėra tikras, ar jo paraiška bus patvirtinta. Beje, projektus ES paramai sėkmingai rašo jo žmona Gitana, fizikos ir matematikos mokytoja. „Turiu labai protingą žmoną“, – didžiuojasi savo gyvenimo moterimi Gintautas.

Šeima – gyvenimo pamatas

Didžiausias ūkininko rūpestis yra darbo jėgos trūkumas. „Sunku rasti darbininkų. Ateina baigę mokyklą, padirba porą mėnesių, pramoksta šio to ir išvažiuoja į užsienį. Mokau ir mokau naujus darbininkus“, – atsidūsta Gintautas. Nuolat ūkyje dirba dvi melžėjos ir du ūkio darbininkai, vienas jų – ūkininko sūnėnas, prieš 6 metus mirusio brolio sūnus.

Gintautą labai vargina tai, kad yra nuolat *pririštas* prie pieno ūkio. Didžiausią darbymetį jam reiškia ne tik pašarų gamybos laikotarpis, bet ir svarbiausios metų šventės – Kalėdos, Velykos, per kurias išleidžia švenčių švęsti savo darbuotojus, taip pat ir melžėjas, todėl tenka pačiam viską daryti. „Su turima technika du žmonės mėsinių galvijų ūkį be problemų prižiūrėtų. Bet kasdien melžti ir apeiti gyvulius reikia daug laiko“, – sako Gintautas. Vienintelis jo pomėgis, kuriam suranda laiko – medžioklė. Tiesa, dieną prieš medžioklę ir dieną po jos atidirba dvigubai.

Vaikai padovanojo išmaniąją apyrankę – per dieną ūkyje jis nueina 22–30 km, o rekordas buvo 34 km. Tad labai norėtų labiau modernizuoti pieno ūkį, kad būtų mažiau vargo, bet kai viską pradedi nuo nulio, net senelių žemę turi nusipirkti, tai nėra paprasta padaryti. O investicijų reikia kasmet. Vienais metais statė angarą technikai, kitais metais – skysto mėšlo rezervuarą, dar kitais – siloso tranšėją, po to – mėsinių galvijų tvartą, ir taip pasaka be galo. Vien ką reiškė įsigyti visą pašarų ruošimo techniką, du kombainus, traktorius. Bendradarbiauja G. Andzelis su daugeliu technikos pardavėjų – „Dojus Agro“, „Lytagra“, EWA, pienininkystės srityje – su „DeLaval“, veterinarijos – su „Ruvera“.

G. Andzelis labai didžiuojasi savo šeima, kuri yra gyvenimo pamatas. Dukra Greta, baigusi Mykolo Romerio universitetą, šiuo metu gyvena užsienyje, kur sukūrė šeimą, augina pusės metų dukrytę. Sūnus Mantas – LSMU Medicinos akademijos penktakursis. Buvęs regbio žaidėjas, Lietuvos jaunimo rinktinės narys svajoja tapti traumatologu. Kai atvažiuoja padėti tėvams per javapjūtę, tai į traktorių kartu pasiima ir krūvas mokslo knygų. Gintautas tuo tik džiaugiasi: „Tegul tik mokosi. Nėra didesnės laimės, kaip žinoti, kad vaikams gerai sekasi.“ Taigi, iš šeimos narių didžiausia pagalbininkė yra žmona, kuri rūpinasi visa ūkio dokumentacija.

Laiminga, darni šeima – didžiausias Gintauto džiaugsmas ir vertybė. Dėl jos jis ir dirba nuo aušros iki sutemų. Tik kartais, prisimindamas šviesios atminties brolį, su kuriuo buvo labai artimas ir kurio širdis sustojo 49-erių metų, jis susimąsto, kiek žmogui reikia. Kur riba, kai reikia sau pasakyti, kad metas sustoti? Tačiau dažniausiai veja niūrias mintis šalin ir vėl imasi darbo. Pagalvoja, kad dirba savo tėvų žemę, ant kurios pats užaugo, kad išleido į gyvenimą vaikus, kurie sėkmingai žengia savo keliu, ir smagiau tampa. Ir vėl ateina mintis, kad be karvių gyventi negalėtų.

Dovilė Šimkevičienė,
žurnalas „Mano ūkis“

VAISTAI NUO PARAZITŲ – GYDYMUI, BET NE PREVENCIJAI

Parazitologų požiūris į galvijų dehelmintizaciją pradeda keistis – vaistus reikia naudoti tik gydymui, bet ne ligų prevencijai, nes parazitai tampa atsparūs.

Susitikime su mėsinių galvijų augintojais veterinarijos gydytojas, LSMU Veterinarijos akademijos lektorius dr. Danielius Starevičius teigė, kad ankstesnė praktika taikyti prevencijos priemones nuo parazitų dabar jau neturi logikos – reikia, kad gyvulys išsiugdytų imunitetą parazitams, kad jam reikėtų kuo mažiau vaistų nuo jų. „Pasaulis jau prisidarė problemų dėl dehelmentikų naudojimo prevencijos tikslais. Anksčiau galiojusi taisyklė pavasarį ir rudenį visus galvijus „nukirminti“ sukėlė parazitų atsparumo vaistams problemą. Todėl dabar siūloma kirminus gydyti, kai jų atsiranda, bet ne naudoti vaistų ligos prevencijai. Dehelmentizacija yra gydymas ir gydyti reikia tik sergantį gyvulį“, – ūkininkams sakė veterinarijos gydytojas.

Ar gyvulys turi kirminų, jis siūlo įvertinti vizualiai, taip, kaip darydavo vyresnės kartos ūkininkai – jeigu veršis liesas, silpnas, greičiausiai jis turi kirminų. Toks metodas buvo gana teisingas. Dabar tyrimus galima atlikti laboratorijoje, bet tai gana lėtas ir sudėtingas procesas.

Galvijai, pasak lektoriaus, gana atsparūs parazitams, tačiau yra vienas kritinis laikotarpis – pirmoji ganiava. Pieninių gyvulių užsikrėtimą parazitais išduoda guzas ant uodegos galo – tai, labiausiai tikėtina, jų sukelta problema. „Jeigu matote, kad vasaros antroje pusėje jūsų veršeliai viduriuoja, prasčiau auga, tai galima įtarti parazitozę“, – įspėjo D. Starevičius.

Tai gali būti parazitinis gastroenteritas (PGE) – šia dažna liga perserga daug galvijų ir ilgam laikui įgyja imunitetą. Tiesa, imunitetas prieš parazitus vystosi gana lėtai ir būna „nesterilus“ – suaugę galvijai dažnai turi tam tikrą kiekį parazitų, kurie organizmui didesnės žalos nepadaro, bet aplinka jau būna užteršta ir šia liga nesirgęs jaunas gyvulys, atėjęs į tą aplinką, gali užsikrėsti. „Kaip stipriai užsikrės, niekas negali tiksliai pasakyti. Ganyklo-je 20 veršelių grupėje trys gali sirgti labai sunkiai, dalis prasirgs lengvai ir augins imunitetą, keli išvis nesusirgs. Gydyti rekomenduojama tik tuos tris susirgusius“, – pabrėžė D. Starevičius.

Veršeliams daug žalos pridaro virškinamojo trakto apvaliosios kirmėlės, iš kurių pavojingiausios yra *Ostertagia ostertagi*. Jos pažeidžia veršelio šliužą, kuriame virškinamas pienas, todėl jis lieka nesuvirškintas ir veršelis nepriauga svorio. Šią ligą reikia gydyti ir tam labiausiai tinkamas laikas, pasak D. Starevičiaus, prasidedant antrajai vasaros pusei, iki rugiapjūtės. Ganykla labiausiai užsiteršia rugpjūtį ir jeigu yra daug jauno prieauglio, besiganančio kartu su karvėmis, didelė tikimybė, kad veršeliai bus stipriau užsikrėtę – ligos stiprumas priklauso nuo aplinkos užterštumo. „Todėl logiškiausia gydyti liepos viduryje ar pabaigoje, nes prasidedant rugpjūčiui būna parazitų pikas. Apvaliosioms kirmėlėms gydyti esantys vaistai kol kas neblogai veikia, tik reikia neprisidaryti problemų“, – pataria veterinaras.

Kepeninė siurbikė, sukelianti galvijų fascioliozę, pasak jo, yra bjauresnis parazitas, jos vystymosi ciklas daug ilgesnis negu apvaliųjų kirmėlių. Būna du didžiausi rizikos užsikrėsti laikotarpiai – pavasaris ir vasaros pabaiga, kai gali užsikrėsti prieauglis. Šiuo metu turėtų pasirodyti klinikiniai simptomai tų galvijų, kurie užsikrėtė rugsėjį. Fascioliozę gydyti geriausia, kol parazitai yra lervų stadijos ir nepradėjo užteršti ganyklų. Airiai, pasak veterinarijos gydytojo, galvijus gydo 7 savaitės po išgynimo į ganyklą ir 7 savaitės po suvarymo į tvartus, kai parazitai pasiekia vėlyvą lervos vystymosi stadiją kepenyse – tuo metu gydymas efektyviausias.

„Bet gydyti parazitų sukeltas ligas ir pasirinkti vaistus reikia labai atsakingai, nes, neteisingai gydant, bandą užkrėtę helmintai gali tapti atsparūs vaistams“, – dar kartą įspėjo D. Starevičius.

www.manoukis.lt, agroverslo naujienų portalas

PAMIRŠTAS ATSARGUMAS KARTAIS KAINUOJA GYVYBĘ

Tragiškos nelaimės, retkarčiais nutinkančios mėsinių galvijų ūkiuose, augintojams primena, kaip svarbu laikytis elgesio su gyvuliais taisyklių.

LSMU Veterinarijos akademijos Stambių gyvūnų klinikos vadovas dr. Arūnas Rutkauskas, auginantis limuzinų veislės galvijus, dažnai savo paskaitas pradeda primindamas apie gyvulių elgesį – juk daug žino ne tik iš teorinės, bet ir praktinės pusės. Kai paklausia ūkininkų, ar mėsiniai galvijai yra pavojingi, vieni sako „taip“, kiti – „ne“, o pats lektorius atsako – jie gali būti pavojingi ir tai būtina nepamiršti. Gyvulys, pasak A. Rutkausko, taps pavojingu, jeigu sukelsime jam stresą. Stresą jis pajus pasikeitus sąlygoms, pavyzdžiui, atvežus į naują bandą. Stresą gali sukelti nepažįstamas kvapas, garsas, plevėsavimas ir kita.

„Augintojams reikia žinoti gyvūno psichologiją. Yra vadinamoji apsaugos zona, kurią turi kiekvienas gyvulys. Pažeidus ją galvijas arba bėga, arba puola. Ramus gyvulys dažniausiai pabėgs. Bet juk vertindami mėsinius galvijus mes dažniausiai žiūrime jo eksterjerą, tipą, veršelių svorį, bet niekur nerašome apie charakterį. Turėjau vieną veislinį bulių, kuris, man įlipus į gardą, akimis žaižaruodavo – jis greitai iškeliavo į skerdyklą, nes jo palikti veislei negalima. Ir negalima parduoti tokio buliaus – iki nelaimės vienas žingsnis. Atrodo, genetika gera, bet kartais išlenda jautresni senelio ar prosenelio genai, dėl kurių žmogus negali jo prisijaukinti“, – pabrėžė veterinarijos gydytojas.

Patyręs specialistas pataria stebėti gyvulio kūno kalbą – jeigu akys išsprogusios, ausimis karpo, nesitraukia, į jo gardą nereikėtų eiti. Tam yra tvoros, užtvarai, bet labiausiai vertėtų tokį gyvulį brokuoti. Reikia labai atsargiai elgtis ir su karve dvi savaites po veršelio atvedimo. Tokiu būdu yra stipriai nukentėjęs ir patyręs augintojas. „Būtina saugotis patiems“, – akcentavo A. Rutkauskas.

Jis atkreipė dėmesį, kad daugelis ūkininkų domisi, kaip šerti, kaip laikyti gyvulį, o kaip elgtis su juo – ne. Be to, dar nemažai ūkininkų taupo metaliniams užtvarams, pasikliauja medine tvora, kuri negalėtų atlaikyti buliaus jėgos. Fiksavimo staklės, mobilios nešiojamos tvoros galvijų ūkyje, teigia A. Rutkauskas, yra būtinos.

LMGAGA planuoja organizuoti šviečiamųjų renginių apie saugumą ir gyvulių elgsenos ypatumus. Pasak M. Kinderio, dar gajus mitas, kad mėsinė gyvulininkystė „tinginių verslas“ – gyvulius paleidi ir jie patys auga. „Tai sudėtingas, daug specifinių žinių reikalaujantis verslas, todėl dauguma pradedančių ūkininkų tuo labai domisi. Bet nuo nelaimių niekas nėra apsaugotas, su gyvuliais reikia elgtis labai atsargiai“, – kalbėjo ir M. Kinderis.

Užsienio šalyse gyvulių charakteriui skiriama daug dėmesio

Užsienio šalių lektoriai ne kartą pasakojo, kaip kontrolinio auginimo stotyse buliukams atliekami

agresyvumo testai – bent menkiausių abejonių sukeliantys gyvuliai eliminuojami iš bandos.

Prancūzijos genetikos įmonės „Interlim“, kuri specializuojasi veisdama limuzinų veislės galvijus, departamento vadovas Olivjė Ramberas (Olivier Rambert) Lietuvos augintojams yra pasakojęs apie Lano (Lanaud) kontrolės stotį. Kasmet būna atrenkama apie 2 tūkst. jaunų buliukų, kurie pagal savo genetines savybes galėtų būti penimi Lano stotyje, bet iš jų atrenkama tik 700, iš kurių po dar vienos sveikatingumo ir genetinės kontrolės stotyje augti paliekami 500–600 galvijų. Tikslas – iš jų atrinkti 400–500 pačių geriausiųjų buliukų, būsimų reproduktorių. Po adaptacijos periodo šiems galvijams pirmiausiai atliekamas agresyvumo testas, kurio tikslas – kad blogo charakterio gyvuliai nebūtų veisiami ir neišplatintų savo genų. Atliekant testą gyvulys uždaromas į visiškai akliną patalpą kartu su vienu iš stoties darbuotojų. Temperamentas vertinamas nuo 1 iki 4 balų pagal tai, ar gyvulys prisilietė prie žmogaus ir kaip stipriai. Šiuo atžvilgiu labai daug dirba ir patys ūkininkai, tad neramaus charakterio gyvulių stotyje nebūna daug, maždaug 3–5 procentai.

Kad vis didesnis dėmesys kreipiamas ir į gyvulių temperamentą, akcentavo Čekijos mėsinių galvijų veisėjų asociacijos prezidentas, angusų asociacijos valdybos narys Miroslavas Vrablikas, taip pat Vokietijos įmonės „RinderAllianz“ agronomė-inžinierė dr. Sabina Šmit (Sabine Schmidt). Bulius ji rekomenduoja pirkti aukcionuose, nes tokie gyvuliai yra vedžiojami, pripratę prie žmogaus, gero charakterio. Jeigu jau bulius vedamas už pavadžio, jo temperamentas ir charakteris, pasak lektorės, nekelia rūpesčių.

www.manoukis.lt, agroverslo naujienų portalas

ŽOLINIŲ PAŠARŲ GAMYBA: DIRBTI TAIP, KAIP VAKAR, NEBEGALIMA

Kodėl šienainis ir silosas geriau negu šienas?

Daugiausia maisto medžiagų turi šviežia žolė, tačiau ganyklinis laikotarpis trunka tik 5 mėn., o 7 mėn. galvijus tenka šerti konservuotais žoliniais pašarais. Vadinasi, gaminant žolinius pašarus žiemai, turime pasirinkti tokias technologijas, kurios labiausiai išsaugotų maisto medžiagas. Lietuvoje tradiciškai populiari šieno gamyba yra pati nuostolingiausia. Net esant palankioms oro sąlygoms, šiene lieka tik pusė žolėje buvusių maisto medžiagų. Deja, palankių meteorologinių oro sąlygų šienapjūtės metu tikimybė pas mus tik 30 procentų. Belaukiant geresnio oro, žolė dažniausiai pasendinama.

Dabartinė šieno gamybos technologija visiškai nepritaikyta ankštinėms žolėms. Net ir nenaudojant traktorinių vartytuvų, beveik neįmanoma paruošti dobilų ar liucernų šieno nesutrupinus ir

Vienintelis visų geriausių žolių maistinių savybių išsaugojimo būdas – šienainio ir siloso gamyba, reikalui esant panaudojus ir konservantus

neišbarsčius jų lapelių, kuriuose yra svarbiausios maisto medžiagos.

Labai daug maisto medžiagų prarandama ir „nokinant“ žolę iki žydėjimo. Nors tokios žolės sausųjų medžiagų derlius ir didėja, bet po plaukėjimo ima sparčiai mažėti žolės virškinamumas ir maistingumas. Taigi, siekiant kiekybės, prarandama kokybė – žiemą galvijai nepriėda, pereikvoja pašarą, nepagrįstai didėja produkcijos savikaina.

Dabartinės nedidelių ryšulių technologijos leidžia gamintis silosą ir šienainį net ir nedideliuose ūkiuose. Todėl labai svarbu ryžtis ir žengti kokybinį žingsnį pašarų gamybos srityje. Visi, kas šį žingsnį jau žengė, labai greitai įsitikino jo teisingumu, jų pieno fermos tampa prekinėmis.

Trūksta ankštinių žolių

Žolinių pašarų baltymingumą galima užtikrinti varpines žoles gausiai tręšiant azotu ($N_{180-200}$) arba žolyną praturtinant ankštinėmis žolėmis. Jos yra dvigubai baltymingesnes už varpines ir nereikalauja azotiniu trąšų, nes sugeba apsirūpinti atmosferiniu azotu. 1 proc. ankštinių žolių žolyne prilygsta 3 kg/ha biologinio azoto per metus. Vadinasi, produktyviame sėtiniame žolyne esantys 40 proc. ankštinių gali atstoti beveik 400 kg amonio salietros, kuri kasmet kainuoja vis brangiau. Ankštinių augalų sukauptas azotas neteršia aplinkos, todėl šios žolės dar turi ir didžiulę ekologinę reikšmę.

Geros ganyklos neįmanoma įsivaizduoti be baltųjų dobilų. Sudarydami žolyne 35–40 %, jie sugeba iš dalies aprūpinti azotu ir mišinio varpines žoles. Salietros tokiu atveju tereikia minimalaus kiekio, o pašarą gauname baltymingą ir gerai ėdamą.

Senose pievose ir ganyklose ankštinių žolių dabar beveik nebėra. Naudodami tokias žalienas, prarandame: tenka naudoti daugiau brangių azotinių trąšų (nitratais teršiama aplinka); padidinus sąnaudas, didėja pieno savikaina, mažėja ūkio pelningumas. Nepilnaverčių pašarų naudojimas visada nuostolingas – gyvuliai pereikvoja tokius pašarus, brangsta produkcija, mažėja pelnas.

Ką daryti?

Siekiant teigiamų permainų, pirmiausia reikėtų:

- gerinti žalienų botaninę sudėtį, bent paviršiniu būdu įsėjant į jas ankštinių žolių, tačiau nepamirštant, kad bet koks pagerinimas bus trumpalaikis, jei po to žolyno tinkamai netręšime;
- intensyviuose ūkiuose įsirengti naujus našius žolynus su svidrėmis, eraičinsvidrėmis, dobilais bei liucernomis;
- nederlinguose regionuose vystyti ekstensyvią žolininkystę, auginti mėsinius galvijus, arklius, avis ir ožkas;
- nedaryti elementarių ganymo klaidų, ryžtingai imtis šienainio bei siloso gamybos. Skatinti kooperaciją ir agroservisą perkant ir naudojant ryšulinio siloso ruošimo techniką;

Konservuotų žolinių pašarų gamybai turėtume auginti daug daugiau raudonųjų dobilų ir liucernų

- paankstinti pirmos žolės sudorojimo terminus. Birželio 10–15 d. šienapjūtė jau turėtų būti pasibaigusi, o ne prasidėti, kaip yra daugeliu atvejų dabar.

Jei pažangūs ūkininkai jau sugeba išauginti 6–7 t/ha grūdų (o tai jau arti europinio lygio), tai dabartinė mūsų žolininkystė maždaug prieškarinio lygio. Realiai išnaudojame tik truputį daugiau nei trečdalį žolių derliaus ir pašaro kokybės potencialo. Žemė ir žolės – pigiausiai užkonservuoja saulės mums siunčiamą energiją. Galvijai perkelia ją į pieną ir mėsą. Nepasinaudoti šiuo beveik „amžinu varikliu“ būtų nelogiška. Jo darbo našumo didinimo galimybės didžiulės, tad investicijos į žolininkystę, o kartu ir galvijininkystę būtų pačios pelningiausios.

Anksti pradėjusieji žoliapjūtę visuomet laimi

„Žolių ūkio tvarkymas yra menas. Kas supras tai pirmas – turės pranašumą prieš kitus.“ Šį vieno iš žymiausių Europos žolininkų prof. Dž. Freimo (Škotija) posakį reikėtų laikyti pašarų gamybos sėkmės raktu. Natūralių žalienų derlingumas labai menkas – 2–2,5 t/ha šieno, tačiau daugiamečių žolių biologinis potencialas yra 3–4 kartus didesnis. Ūkyje laikyti menkaverčius kiaulpienynus dabar ekonomiškai neapsimoka. Pirma svarbi kokybiškų konservuotų žiemos pašarų gamybos prielaida – produktyvūs sėtiniai ankštinių ir varpinių žolių mišiniai.

Nuo ko priklauso pašaro kokybė

Pašaro kokybę lemia nemažai veiksnių: žolyno botaninė sudėtis, jo tręšimas, žolyno pjūties laikas, pasirinktas žolės konservavimo būdas ir tinkamas jo atlikimas. Pašaro kokybę lemia:

- sausųjų medžiagų – 30–40 proc. (sausųjų medžiagų esant daugiau kaip 40 proc., silosuojama masė blogiau minasi, vystosi daugiau pelėsinių grybų ir mielių, lėtėja mikrobiologiniai rūgimo procesai);
- ląstelienos – 22–24 proc. (lemia augalų fazė pjovimo metu: optimali – varpinių žolių plaukėjimo pradžia, ankštinių – butonizacija);
- žaliųjų proteinų (baltymų) – 16–18 proc. (lemia žolyno botaninė sudėtis –1/3 ankštinių + 2/3 varpinių, tręšimas azotu);

- žaliųjų pelenų < 9 proc. (lemia tinkamas pjovimo aukštis, silosavimo higiena; visa, kas viršija 7 proc., – purvas);
- organinės medžiagos virškinamumas ≥ 75 proc. (lemia augalų fazė pjovimo ar ganymo metu);
- grynoji energija (NEL): pirmos pjūties žolėje – 6,2 MJ/kg, atolų – 5,7 MJ/ kg.

Bene svarbiausias žolės ir konservuotų žolinių pašarų kokybės rodiklis – ląstelienos kiekis. Suvėlinus šienapjūtę ir ląstelienos kiekiui pasiekus 26 proc., pašaras bus tik vidutiniškos kokybės, o 34 proc. ląstelienos turintis pašaras (visai nepriklausomai nuo to, iš kokios vertingos žolės jis pagamintas) yra laikomas blogu.

Nėra tokios priežasties, pateisinančios šienapjūtės vėlinimą

Prekiniame ūkyje šienapjūtė ir pašarų gamyba – svarbiausias ir atsakingiausias metų darbas. Vegetacijos pradžioje žolė auga labai sparčiai. Didėja jos masė, kaupiasi maisto medžiagos, deja, kartu didėja ir ląstelienos (celiuliozės, lignino) kiekis, jis apsunkina pašaro virškinimą, lėtina tirpių maisto medžiagų pasisavinimą. Nuo tam tikro momento (ląstelienos kiekiui pasiekus 24 proc.) didėja tik žolės masė, o jos maistingumas mažėja. Vegetacija vyksta ir žolės sensta nepriklausomai nuo oro sąlygų ar šeimininko norų. Giedro oro tikimybė šienapjūtės metu Lietuvoje siekia 30–35 proc., vadinasi, žolės derlių reikia būti pasiruošus doroti bet kokiomis sąlygomis.

Varpinės žolės didžiausią maisto medžiagų kiekį būna sukaupusios prieš plaukėjimą, ankštinės – butonizacijos fazės (žiedynams dar neprasiskleidus). Pasiekus tokią fazę, žolės nedelsiant turi būti nupjautos. Ūkininkas turi išmokti lauke plika akimi matyti neregimą maisto medžiagų krūvelę, prilygstančią būsimam pieno ir mėsos kiekiui, vietoj didelės krūvos balasto, kurio apsunkintam virškinimui reikės nemažai energijos iš tos pačios vertingosios krūvelės.

Pjūties brandą atskirais metais žolės pasiekia nevienodai. Dažniausiai tai būna gegužės paskutinę dekadą. Nėra tokios priežasties, kuri pateisintų šienapjūtės vėlinimą. Ekonominiu požiūriu tokį vėlinimą galima prilyginti tik sabotažui ar savo ekonominių pagrindų pakirtimui. Logika rūsti, bet paprasta: sukaupei į tranšėjas žalienose išaugusį maksimalų maisto medžiagų kiekį – žiemą gyvensi turtingai, nesukaupei – niekam nesvarbu ir neįdomu, kodėl taip atsitiko. Tokie rinkos dėsniai. Kaip dažnai dar lietuvis šių dėsnių nepaiso! Dirba daug ir sunkiai, o turtingesnio rytojaus kaip nėra, taip nėra.

Šeriant galvijus vertingais žoliniais pašarais, galima sutaupyti iki 50 proc. gerokai savikainą padidinančių koncentratų. Šieno, vytintos ir nevytintos žolės siloso kokybė priklauso nuo įvairių veiksnių. Be to, labai svarbu neužmiršti silosavimosi mikrobiologinių ir biocheminių pagrindų, prisilaikyti visų silosavimo technologijos reikalavimų arba visus darbus atlikti pagal geros gamybos praktiką.

Šienas vis dar populiarus

Lietuvos ūkiuose ruošiama pakankamai daug šieno. Šis pašaras, pagamintas iš vertingos žolės, labiausiai atitinka galvijų fiziologinius poreikius. Šeriant šienu, skatinama didžiojo prieskrandžio mikroorganizmų veikla, gerėja lakiųjų riebalų rūgščių (kurios yra pagrindinis galvijų energijos šaltinis) sintezė.

Šieno vertė priklauso nuo žolyno botaninės sudėties, vegetacijos fazės, orų bei ruošimo technologijos. Tačiau ruošiant šieną neretai patiriama nemažai nuostolių dėl prastų oro sąlygų. Net esant sausiems orams, prarandama apie 12–20 proc. sausųjų medžiagų, o vyraujant lietingiems orams, nuostoliai siekia 35 ir daugiau procentų. Be to, ruošiant šieną, sunku mechanizuoti visus gamybos, o vėliau – ir šėrimo darbus. Džiovinant šieną ant žemės prarandama daugiau maisto medžiagų nei jį kraunant į žaiginius arba džiovinant kluonuose aktyviąja vėdinimo sistema.

Siloso pranašumai

Daug mažiau nuostolių (2–5 proc.) patiriama ruošiant silosą iš vytintos arba nevytintos žolės. Be to, siloso gamyba mažiau priklauso nuo oro sąlygų, todėl žolę galima doroti, kai joje būna daugiausia maisto medžiagų.

Visus silosavimo darbus galima mechanizuoti. Labai svarbu laikytis siloso ruošimo technologijos reikalavimų. Žolynas silosui turi būti tinkamai patręštas likus mažiausiai 6 savaitėms iki pjovimo. Kad į silosuojamą masę nepatektų žemių, žolyną reikia privoluoti. Be to, būtina nurinkti akmenis ir kitus pašalinius daiktus. Svarbu, kad į silosuojamą masę nepatektų naminių ar laukinių gyvūnų kaulų (galima botulizmo infekcija).

Silosas ruošiamas tranšėjose, ritiniuose, plastiko kaupuose ir maišuose (AG–BAG technologija) bei bokštuose. Tranšėjos, privažiavimai ir aikštelės turi būti sutvarkyti, kad į silosuojamą masę nepatektų oro, kad silosuojant ji nebūtų užteršta žemėmis.

Siekiant paruošti geros kokybės silosą, reikia:

- žolę pjauti, vytinti ir silosuoti esant geram orui;
- pjauti tinkamos vegetacijos fazės žolę;
- palikti 5–7 cm aukščio ražienas (kad būtų išvengta masės užteršimo žemėmis);
- būtina tinkama silosuojamos masės drėgmė;
- silosuojamoje žolėje turi būti pakankamai cukraus;
- žolę tinkamai susmulkinti;
- siloso talpyklą užpildyti per 1–3 dienas;
- masę gerai paskleisti ir suslėgti;
- gerai uždengti plėvele ir prislėgti;
- naudojant specialius priedus (konservantus), laikytis gamintojų rekomendacijų.

Siloso kokybė priklauso ir nuo žolių subrendimo (vegetacijos fazės) jo ruošimo metu. Labai jaunos žolės – mažas derlius. Žolei bręstant, jos derlius didėja, bet mažėja pašarinė vertė.

Geriausias skirtingos botaninės sudėties žolynų pjovimo laikas:

- varpinių – plaukėjimo fazės;
- ankštinių – žiedpumpurių susidarymo fazės, žydėjimo pradžioje;
- varpinių ir ankštinių mišinio – plaukėjimo pabaigoje, žydėjimo pradžioje.

Tinkamos fazės nupjautoje žolėje yra apie 16–18 proc. žaliųjų baltymų, 22–24 proc. žaliosios ląstelienos, kurią labai gerai pasisavina galvijai ir gauna iš jos apie 80 proc. energijos. Iš peraugusios žolės paruoštas silosas yra nemaistingas. Šeriant galvijus tokiu silosu, reikia daug kombinuotųjų pašarų. Dėl to išauga racionų kaina bei produkcijos savikaina.

Siloso kokybei įtakos turi silosuojamos masės drėgmė. Pjaunamoje žolėje jos yra apie 75–82 procentai. Lietuvos klimato sąlygomis silosuojamos masės optimalus drėgnis yra:

- nevytintos žolės – 78–80 proc., arba 20–22 sausųjų medžiagų (SM);
- vytintos žolės – 75–65 proc., arba 25–35 SM (30–50 proc., JAV).

Jeigu silosuojamoje masėje sausųjų medžiagų yra daugiau kaip 65 proc., žolę sunku tinkamai susmulkinti bei gerai suslėgti. Jeigu silosuojamoje masėje lieka daug oro tarpų, pradeda daugintis mielės ir pelėsiai. Tokia masė kaista, todėl netenkama daug angliavandenių ir kt. maisto medžiagų. Pašaras būna tamsiai rudas arba juosvas. Kai silosuojamoje masėje mažai sausųjų medžiagų (15–18 proc.), pašaras perrūgsta, daug maisto medžiagų išteka su sultimis (150–200 l/t).

Svarbus pjaustinių ilgis

Ruošiant silosą, labai svarbu silosuojamą žolę tinkamai susmulkinti. Rekomenduojamas optimalus pjaustinių ilgis yra 1–3 cm. Jeigu pjaustiniai ilgesni kaip 5 cm, masę sunku suslėgti, ji kaista, nes vystosi mielės ir pelėsiai. Dar sunkiau suslėgti pavytintą žolę. Todėl ji turi būti susmulkinta labiau. Jeigu silosuojamos masės drėgmė yra apie 80 proc., pjaustinių ilgis gali būti 4–5 cm.

Nustatyta, kad galvijų virškinimo sistema geriausiai dirba, kai silose yra 15–20 proc. pjaustinių, ilgesnių nei 4 cm. Silosuojant labai svarbu tinkamai paskleisti masę, ją gerai suslėgti, uždengti plėvele ir prislėgti. Labai svarbu, kad nupjauta žolė būtų kuo greičiau sudorota. Pradalgės negali-

ma palikti ilgiau kaip 2–3 dienas. Jeigu silosuojant oras permainingas arba silosuojamoje masėje mažai cukringų medžiagų, reikia naudoti specialius siloso priedus (konservantus).

Ritinių privalumai

Šalyje paplito siloso gamyba ritiniuose. Toks pašarų ruošimas turi daug privalumų, tačiau, ruošiant silosą šiuo būdu, itin svarbu nepažeisti technologijos. Dėl silosavimo technologijos pažeidimų ūkininkai paprastai patiria nemažai nuostolių.

Pagrindinės siloso ruošimo ritiniuose sąlygos:

- saugoti, kad su žole nepatektų gyvūnų kaulų ir žemių;
- laiku šienauti;
- suformuoti purią stačiakampę pradalgę;
- naudoti šienapjoves su plaušintuvais;
- jeigu orai sausi, pradalgių nevartyti, kad neužsiterštų žemėmis;
- jeigu orai permainingi, pradalges reikia vartyti;
- nepalikti nesudorotos pradalgės ilgiau kaip 2–3 dienas;
- prireikus naudoti konservantus;
- vytinimas – svarbiausias siloso ruošimo etapas;
- vytinant sustoja žalingų bakterijų dauginimasis ir veikla;
- geriausi rezultatai gaunami, kai silosuojamoje masėje yra apie 35–45 proc. sausųjų medžiagų;
- jeigu masėje sausųjų medžiagų yra mažiau kaip 40 proc., jokių konservantų nereikia;
- esant palankioms oro sąlygoms, žolę vytinti ne ilgiau kaip 24–36 val.;
- susuktus ritinius kuo greičiau tinkamai apvynioti plėvele (per 2 val.);
- nevynioti ritinių lyjant;
- nepažeisti plėvelės kraunant ir transportuojant;
- ritinius laikyti vertikalioje padėtyje;
- jeigu silosuojamoje masėje buvo mažai sausųjų medžiagų, ritinius rikiuoti vienoje eilėje (nestirtuoti);
- pažeistą plėvelę užklijuoti lipnia juosta.

Labai svarbus yra tinkamas ritinio masės tankis. Ritinio masės tankiui įtakos turi daug veiksnių:

- silosuojamos masės drėgmė;
- žolyno botaninė sudėtis;
- žolės brendimo fazė;
- preso tipas;
- važiavimo greitis ir vairavimo technika;
- pjovimo aukštis;
- traktoriaus variklio galingumas;
- preso reguliavimas ir kt.

Dažniausios bėdos

- Vanduo ritiniuose. Jo atsiranda, kai blogai užvyniojama arba pažeidžiama plėvelė. Vandens gali susidaryti dėl garų kondensato. Jeigu vanduo susidarė ne dėl pelėsių veiklos, jis siloso kokybei reikšmės neturi.
- Kai masėje mažai sausųjų medžiagų, gali ištekėti sultys. Oro dėl to į ritinį nepatenka, nes sultys suklijuoja plėvelę. Siloso kokybė nenukenčia.
- Antrinė fermentacija. Pagrindinės fermentacijos laikotarpiu nepakankamai susidarė pieno rūgšties, todėl jos mažėja, o sviesto rūgšties – daugėja. Silosas būna žaliai rudas ir blogo kvapo. Tai nekokybiškas silosas.
- Mielės ir pelėsiai. Dažniausiai pelėsiai vystosi netankiuose ritiniuose, kai plėvelė nepakankamai įtempta, kai ritiniai netaisyklingos formos, kai vyniojant tarp plėvelės sluoksnių patenka žolės, kai ritinyje daug oro. Pelėsiai nesidaugina, kai ritiniuose nėra deguonies. Pelėsis gerai matyti nuėmus plėvelę ritinio paviršiuje.

Vidas Tolevičius, LŽŪKT vyresnysis gyvulininkystės specialistas

Parengta pagal doc. E. Klimo metodinę medžiagą „Produktyvių žalienų įrengimas ir tvarkymas“ bei kitų lietuvių ir užsienio autorių straipsnius

MĖSINIŲ GALVIJŲ LYTINIO CIKLO REGULIAVIMO GALIMYBĖS

Mėsinių veislių įvairovė ir galvijų skaičiaus didėjimas šalyje įrodo, jog mėsinė galvijininkystė vis dar išlieka patraukli ir perspektyvi ūkininkavimo šaka. Mėsinių galvijų bandos plėtra ir ekonominis augimas neatsiejami nuo planingo reprodukcijos proceso. „Jaunesni“ augintojai, neretai, savo ūkio viziją ir žinias apjungia vadovaudamiesi kitų, jau patikrinta, patirtimi. Pirminis įspūdis, kad mėsinių galvijų reprodukcija organizuoti yra gana paprasta – tereikia įsigyti gerą bulių ir viskas bus išspręsta – ne visuomet būna teisingas. Veislinių bulių paieška vyksta įvairiais keliais ir daugumoje atvejų būna sėkminga. Iš pirmo žvilgsnio veislinę buliaus vertę įvertinti yra sudėtinga, o eksploatacijos metu dominuojantys požymiai ne visada teigiamai įtakoja karvių apvaisinimo rodiklius, tuo pačiu ir bandos pažangą.

Dirbtinio sėklinimo taikymas yra pagrindinė genetinio progreso priemonė. Mėsinių galvijų augintojai šią priemonę įsisavina pakankamai lėtai, tuo tarpu pieninių ūkių progresas be sėklinimo būtų neįsivaizduojamas. Mėsinių galvijų auginimo technologija nėra tokia intensyvi, kaip pieninių, todėl neretas augintojas sėklinimo galimybę taikyti savo bandoje atmeta dėl reikalingų didesnių laiko ir darbo kaštų, o ir esama rinkos struktūra, dar visai neseniai, neskatino genetinės pažangos. Toks apvaisinimo procesas yra gerokai lengviau įgyvendinamas naudojant lytinio ciklo reguliavimo-sinchronizacijos programas.

Sinchronizacija, tai procesas, kurio metu atrinktai karvių grupei įvairiais reprodukcijai skirtais veterinariniais preparatais siekiama tuo pačiu metu iššaukti rują ar ovuliaciją, pabaigoje taikant sėklinimą. Sinchronizacijos programos palengvina dirbtinio sėklinimo taikymą bei pagerina bandos reprodukcinį efektyvumą, užtikrina ankstyvesnį bei labiau koncentruotą veršiavimąsi, naudingos esant trumpoms ar tylioms rujoms, sutrumpina veisimo laikotarpį, palengvina bandos valdymą, gaunamos vienodesnės prieauglio grupės. Dėl teikiamų privalumų, sinchronizacijos programos pasaulyje ir Lietuvoje tampa vis dažnesne mėsinių galvijų bandos valdymo strategijos sudedamąją dalimi.

Sinchronizacija neturėtų būti suprantama tik kaip išorinių-elgesio požymių iššaukimas, tai daug sudėtingesni procesai, veikiantys fiziologinius ir hormoninius mechanizmus, atsakingus už lytinio ciklo reguliaciją. Planuojant sinchronizacijos grupę reikėtų įvertinti ne tik vidinių (gyvulių), bet išorinių (aplinkos) faktorių įtaką. Sinchronizacijai formuojama galvijų grupė, pagal vidinius faktorius, turėtų būti kiek įmanoma vienodesnė: gyvulių amžius, įmitimas, reprodukcinis statusas (postpartum ar prepubertum periodas), sveikatingumas. Taikant sinchronizaciją nereikėtų tikėtis, jog visų karvių at-

sakas bus vienodas – kadangi suformuoti identiškas ar analogiškas karvių grupes yra labai sudėtinga. O ir naudojamų veterinarinių preparatų farmakodinaminis poveikis gali pasireikšti labai skirtingai ir itin individualiai suformuotos grupės gyvuliams.

Pasiruošimas sinchronizacijai yra kompleksinis veiksnys, todėl reikia pasistengti užtikrinant ir išorinių faktorių stabilumą, kaip: pastovų, subalansuotą ir pilnavertį šėrimą laikotarpiu iki, per ir po sinchronizacijos, geras laikymo sąlygas, iki minimumo sumažinant ar pašalinant stresą sukeliančius faktorius, užtikrinti dirbančio personalo pastovumą. Aplinkos temperatūra – labai svarbus rodiklis, turintis įtakos gyvulio reakcijai į taikomą sinchronizaciją, todėl planuojant sinchronizacijos darbus reikėtų atkreipti dėmesį ir į sezoniškumą. Planuojant sinchronizaciją ganiavos laikotarpiu, reikėtų atkreipti dėmesį į galimus pašarų, laikymo ir darbo sąlygų pokyčius. Reikia suprasti, kad bet kokio aukščiau paminėto faktoriaus pasikeitimas sukelia gyvuliui papildomą stresą, dėl to organizmas įjungia apsauginius mechanizmus, neigiamai veikiančius reprodukcijos procesus. Taip pat svarbu, įsigijus spermą, ją tinkamai laikyti. Tam skirti specialūs vakuuminiai konteineriai, vadinami Diuaro indais, kurie, pripildyti skysto azoto, išlaiko iki -196 °C temperatūrą. Cirkuliuojančios dujos laikui einant nugaruoja, todėl spermą sandėliuojant pačiam savininkui, reikėtų sekti nugaravimo greitį ir nuolat papildyti. Temperatūriniai svyravimai gali negrįžtamai paveikti spermos kokybę. Dėl užšaldymo technologijos, laikymo, naudojimo ir transportavimo specifikų, kiekviename etape atsiranda daug faktorių, galinčių turėti įtakos spermos kokybei, todėl yra būtina nuolatos tikrinti ir naudojamos spermos kokybę.

Priklausomai nuo pasirinktos sinchronizacijos programos, karvės gali būti sėklinamos vizualiai nustačius rują, kai sėklinamos tik pastebėtos rujojančios karvės, arba fiksuotu laiku, kai vienu metu sėklinamos visos grupės karvės, sinchronizacijos programoje nurodytu laiku.

Didėjant bandos gyvulių skaičiui individualus gyvulio rujos nustatymas darosi sudėtingas ir subjektyvus dalykas. Neefektyvus rujų nustatymas (neteisinga rujos interpretacija ar rujos nepastebėjimas) dažnai kylantis dėl žmogiškų klaidų, silpnas rujos pasireiškimas ar atsakas į dirgiklius, tiesiogiai

paveikia sinchronizacijos efektyvumą. Ekstensyvių mėsinių veislių karvių rujos požymiai yra geriau išreikšti nei intensyvių. Dažnai rują sunkiau pastebėti ir dėl mažesnio mėsinių gyvulių aktyvumo bei silpnesnės rujos išraiškos. Todėl neretai į pagalbą bandoma pasitelkti papildomas pagalbines priemones, tokias kaip: video sistemas, androgenizuotas karves, vazektomuotus bulius, įvarius žymėjimo dažais būdus, spaudimo daviklius, aktyvumo matuoklius, kompiuterines bandos valdymo sistemas ir kt. Tačiau vien rujos nustatymas, ar tai būtų vizualiai pastebėjus, ar pasitelkiant papildomas pagalbines priemones, neužtikrina maksimalių rezultatų. Alternatyva yra fiksuoto laiko sinchronizacijos programos, jos eliminuoja rujos nustatymo poreikį. Pagrindiniai fiksuoto sėklinimo laiko privalumai, jog sumažėja rujų stebėjimui reikalingo skirti laiko sąnaudos ir visa grupė sėklinama vienu metu.

Sinchronizacija neatsiejama nuo kiaušidėse vykstančių procesų supratimo. Cikliški kiaušidžių struktūrų pokyčiai vadinami lytiniu ciklu. Lytinis ciklas suprantamas kaip endokrininių pokyčių seka, susijusi su karvės reprodukcijos organų ir lytinio elgesio pasikeitimais. Lytinis ciklas trunka 18–24 dienas, šiuo laikotarpiu stebimos dviejų skirtingų kiaušidžių struktūrų kaitos: folikulų ir geltonkūnio. Sinchronizacijos programos paremtos lytinio ciklo pokyčių valdymu, kada svarbu kontroliuoti geltonkūnio „gyvenimo“ trukmę ir dominuojančio folikulo statusą, atliekant skirtingus sinchronizacijos

etapus. Preparatai, kurie naudojami reprodukcijos sistemai valdyti, yra gaunami natūraliai arba cheminės hormonų sintezės metu. Skirtingas sinchronizacijos preparatų poveikis pasiekiamas derinant įvairias jų kombinacijas.

Gonadotropinus atpalaiduojantis hormonas (GnRH) natūraliai yra išskiriamas iš pagumburio, esančio smegenyse. Svarbiausios GnRH funkcijos yra folikulus stimuliuojančio bei liuteinizuojančio hormonų išskyrimas. Sintetiniai preparatai naudojami rujos skatinimui, dominuojančio folikulo ovuliacijai arba naujos folikulinės bangos iššaukimui, folikulų dinamikos kontrolei, taip pat siekiant sukelti lytinį cikliškumą karvėms anestrus metu, esant mažiems apvaisinimo rodikliams, cistų gydymui.

Progesterono (P_4) pagrindinė funkcija yra veršingumo palaikymas, taip pat jis mažina gimdos kontraktiliškumą, yra atsakingas už gimdos kaklelio užsidarymą, gleivių klampumo padidėjimą (kamščio susiformavimą esant veršingumui) bei už gimdos didėjimą veršingumo metu, atsakingas už gimdos paruošimą zigotos implantacijai, stimuliuoja sekrecinį gimdos liaukų aktyvumą, supresiškai veikia vietinį gimdos imunitetą, atlieka svarbų vaidmenį motiniško instinkto pasireiškimui, pasižymi stipriu neigiamu poveikiu gonadotropinų sekrecijai. Pagrindinis progesterono išskyrimo šaltinis yra geltonkūnis, placenta ir antinksčiai. Sintetiniai progesterono preparatai naudojami siekiant išvengti aborto (esant progesterono trūkumui, dažniausiai kumelėms) ir sinchronizacijos programose. Preparatai slopina rujos pasireiškimą, imituodami natūralaus progesterono veikimą, kuris trukdo augti kito lytinio ciklo folikulams, tuo pačiu slopindamas ir rujos pasireiškimą. Išlaikius telyčioms žemą progesterono koncentraciją 7–10 dienų galima inicijuoti lytinį subrendimą.

Prostaglandinai (PGF2α) yra išskiriami ląstelių, išsibarsčiusių po visą kūną. Ląstelėse prostaglandinai nekaupiami, bet yra išskiriami atsaku į fizinį, cheminį ar hormoninį stimuliavimą. Pagrindinis veikimas siejamos su liuteolitine funkcija, taip pat veikia lygiuosius reprodukcijos trakto raumenis ir yra atsakingas už lytinio ciklo trukmę. Sintetiniai preparatai naudojami aborto sukėlimui, taikomi sinchronizacijos programose, po apsiveršiavimo leidžiami patologinio turinio šalinimui (pvz. piometra, vaisiaus mumufikacija). Prostaglandinai nesinchronizuoja folikulų augimo ir neveiks, jei nebus geltonkūnio arba jis bus nesubrendęs (1–5 lytinio ciklo diena). Efektyvus bus naudojant cikliškoms karvėms, nes preparato naudojimas anestrinėms karvėms ar nesubrendusioms telyčioms lytinio cikliškumo neiššauks. Sinchronizacijos programose sukelia geltonkūnio regresiją ir veikia tik tarprujyje esančias karves. Rujos pasireiškimo laikas svyruos tarp 2–7 dienų ir priklauso nuo lytinio ciklo stadijos prostaglandinų suleidimo metu.

Rujos sinchronizacija – tai ne tik veterinarinių preparatų suleidimas tam tikrais laiko tarpais, bet ir gyvulio reprodukcinės veiklos ir sveikatos įvertinimas. Skirtingos programos turi savo pliusus ir minusus, todėl prieš pasirenkant tinkamiausią programą būtina įvertinti visas ūkio galimybes ir sąlygas bei gauti kompetentingą konsultaciją iš šios srities specialistų.

Prof. Henrikas Žilinskas,
Audronė Rekešiūtė
LSMU Veterinarijos akademija Stambiųjų gyvūnų klinika Gyvūnų reprodukcijos laboratorija

LSMU VA Gyvūnų reprodukcijos laboratorijos teikiamos paslaugos:

Spermos kokybės tyrimai
Kraujo serumo biocheminiai tyrimai (17 parametrų)
Ultragarsinis reprodukcijos sistemos tyrimas
Konsultavimas lytinio ciklo reguliacijos, rujos sinchronizacijos klausimais
Buliaus androloginis vertinimas
Mokslinė veikla, mokymai, konsultacijos bei kt.

Kontaktai: tel. 8 686 72629, el. paštas g.reprodukcija@lsmuni.lt

PIEVŲ BŪKLĖS VERTINIMAS IR PRIEŽIŪRA PAVASARĮ

Lietuvos pievos – vienas didžiausių Lietuvos gamtos turtų. Gyvulininkystės ūkiams pievų augalai yra ir kokybiški, ir patys pigiausi pašarai. Artėjant pavasariui, reikia prisiminti svarbiausius žolynų atnaujinimo ir priežiūros darbus.

Pieva pievai nelygi. Pagal kilmę jos skirstomos į natūralias, pusiau natūralias ir kultūrines. Gamtiniu ir ekologiniu požiūriu pačios vertingiausios yra natūralios pievos, žmonės jomis žavisi ir gėrisi, ypač tomis, kurios driekiasi pamiškėse, prie vandens telkinių ar sodybų. Kultūrinės pievos vertingesnės ūkiniu požiūriu – nors jų gamtinė vertė nepalyginamai menkesnė, tačiau jos vidutiniškai dukart derlingesnės.

Tiesa, natūralios, prie didesnių upių besidriekiančios pievos, savo derlingumu nenusileidžia kultūrinėms. Todėl upių slėniuose esančių natūralių pievų sunaikinimas ir pavertimas kitomis žemės ūkio naudmenomis yra niekuo nepateisinamas.

Pusiau natūralios pievos užima tarpinę padėtį, bet vis tik svarbesnė yra ūkinė jų vertė. Tik kai kuriais atvejais gali būti reikšmingesnė gamtosauginė tokių pievų vertė. Tą vertę lemia reljefo, vandens telkinių atžvilgiu padėtis, botaninė sudėtis ir kiti veiksniai.

Natūralių pievų tvarkymas

Natūralių pievų pavasarį labai prižiūrėti nereikia. Kai pievos pradžiūsta, jas reikėtų palyginti, jeigu buvo išknistos šernų, pažiūrėti, ar bebrai nenukirto kokio medžio. Užliejamose pievose potvyniai dažnai atplukdo įvairių nešmenų, kuriuos taip pat reikėtų surinkti. Norint atkurti keletą metų nenaudotas natūralias pievas, visų pirma, reikia iškirsti ten išaugusius krūmus ir menkaverčius medžius. Pavienius vertingus medžius reikėtų palikti, kad ganomi gyvuliai turėtų pavėsį.

Iškirtus krūmus atkuriamas pievas reikėtų reguliariai šienauti – mažiausiai du kartus per metus. Šienavimas padeda pievų augalijai vėl įsitvirtinti visame plote.

Natūralių pievų žolynai dažniausiai nebūna labai derlingi, bet jų pašaro kokybė gana gera ir gyvuliai jį noriai ėda. Tokiame žolyne būna nemažai įvairių žolių, todėl pašare yra daug biologiškai įvairių ir aktyvių medžiagų. Priklausomai nuo rūšinės sudėties, natūralios pievos dažnai turi tokių medžiagų, kurių nėra iš kultūrinio žolyno pagamintuose pašaruose, pavyzdžiui, medžiagų, kurios padeda apsisaugoti nuo parazitų. Vienas iš augalų, turinčių tokių savybių – paprastoji bitkrėslė, kurios žolė padeda atsikratyti helmintų. Rekomenduotume šios žolės įsėti ir į kultūrines pievas ar ganyklas, tik svarbiausia – jos nepadauginti, nes tai truputį nuodingas augalas, didesni kiekiai gali būti ir kenksmingi.

Natūralių pievų tvarkymas specifiškas. Visų pirma, jas reikia šienauti arba ganyti. Tokiose pievose dalį augančių krūmų guotų ir pavienius medžius reikėtų palikti – jie suteikia didesnę gamti-

Natūralios pievos Nevėžio slėnyje

Miglinių ir pupinių žolių kultūrinė ganykla

nę vertę ir prieglobstį ganomiems galvijams nuo nepalankių klimato reiškinių. Daugumos natūralių pievų nereikėtų tręšti, nes tręšiant, ypač azoto turinčiomis trąšomis, išnyksta daug vertingų rūšių, pavyzdžiui, gegužraibinių šeimos. Nykstant atskiroms augalų rūšims, mažėja ir vertingos bestuburių gyvūnų rūšys – menksta biologinė įvairovė.

Kultūrines pievas reikia naudoti intensyviai

Svarbiausia kultūrinių pievų ir ganyklų paskirtis – ūkinė vertė. Jas naudoti reikia intensyviai, kad duotų kuo didesnę naudą, aišku, nepamirštant ir ekologinės daugiamečių pievų reikšmės. Tinkama tokių pievų priežiūra yra labai svarbi, pavasarį jas rekomenduojama patręšti azoto trąšomis. Kultūrinėse pievose žolynų rūšinė sudėtis ne tiek svarbi, svarbiausia, kad jose augtų ir pupiniai augalai, kurie papildo dirvožemį azotu, pagerina jo struktūrą.

Prieš vertinant kultūrinių pievų būklę pavasarį, reikia atsižvelgti į tai, kada buvo įrengta pieva ir kokios rūšinės sudėties sėtas žolynas. Praėjusiais 2018 m. sėti žolynai Lietuvoje dėl sausros dygo labai netolygiai. Nevienodai dygo ir LAMMC Žemdirbystės institute vasarą sėtos žolės. Geriausiai sudygo svidrės, eraičinsvidrės ir pupinės žolės, prasčiausiai – pievinės miglės, pašariniai motiejukai, raudonieji eraičinai ir kiti.

Miglinių ir pupinių žolių sudygimas, kai trūko drėgmės (2018 m.), proc.

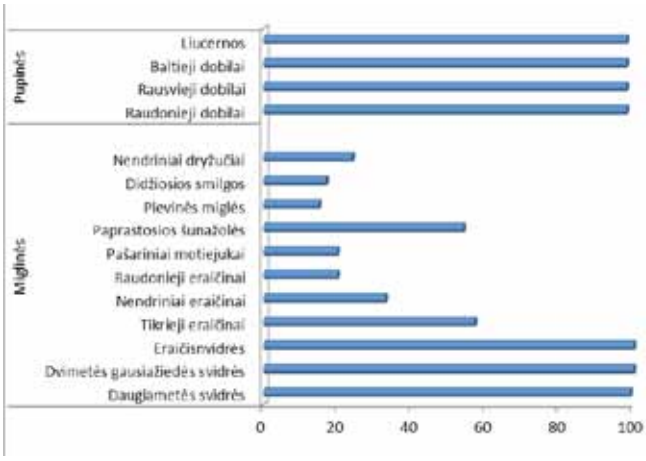

Paprastosios bitkrėslės padeda atsikratyti helmintų, tik svarbu šių žolynų nepadauginti

Natūralių pievų atkūrimo darbai Krekenavos regioniniame parke

Pavasarį prastai sudygusius ir peržiemojusius retus žolynus reikėtų papildomai įsėti iki pievų žolių vegetacijos pradžios. Daugiamečiai žolynai po šaltos žiemos gali būti išretėję ir dėl kitų priežasčių. Didžiausią dėmesį reikėtų atkreipti į tas pievas, kuriose vyravo daugiametės svidrės. Jeigu nustatėte, kad šie žolynai yra išretėję, juose taip pat galima papildomai įsėti daugiamečių ar gausiažiedžių svidrių. Žolynus su raudonaisiais dobilais trečiaisiais jų augimo metais anksti pavasarį reikėtų papildomai atsėti, kad vėl atsikurtų išnykę dobilai.

Jeigu rudenį buvo palikta aukšta žolė ir ilgai laikėsi sniegas, pavasarį gali išplisti pavasarinis pelėsis, kuris taip pat praretina žolynus. Pievas, kuriose išnykę vertingi pievų augalai ir vyrauja piktžolės, reikėtų suarti ir iš naujo apsėti. Persėjant labai svarbu parinkti tinkamą žolių mišinį. Visų pirma, reikėtų atsižvelgti į sėjamo žolyno paskirtį ir dirvožemio bei reljefo sąlygas. Jeigu yra galimybė, geriausiai rinktis veisles, prisitaikiusias prie vietos klimato sąlygų.

Žemesnėse reljefo vietose, kur ilgai stovi vanduo, vertingosios pašarinės žolės dažnai išnyksta. Išdžiūvus balai, tokiose vietose dažnai įsigali trumpaamžės piktžolės. Kad jos neplistų, reikėtų įsėti užmirkimo nebijančių pašarinių žolių: pievinius pašiaušėlius, pelkines migles, nendrinius eraičinus, baltąsias smilgas ir pan. Taip ne tik sustabdysime piktžolių plitimą, bet ir turėsime puikių pašarų gyvuliams.

Patys produktyviausi yra trumpaamžiai žolynai, iš jų dažniausiai gaunamas didžiausias sausųjų medžiagų derlius. Tačiau šie žolynai reikalauja didelių darbo sąnaudų. Vis dėlto daugiamečiai žolynai derliumi nuo trumpaamžių atsilieka mažai, bet sutaupo daug žmogiškųjų išteklių juos prižiūrint.

Teko matyti, kad taupydami žemę ūkininkai intensyviai auginamas, tręšiamas ir purškiamas kultūras sėja beveik iki pat savo namo langų. Tokiose vietose bent 50 metrų nuo namų siūlytume įsirengti žydinčias ekologines pievas. Jos ne tik iš dalies apsaugotų nuo kenksmingų medžiagų patekimo į kiemą ar šulinio vandenį, bet ir suteiktų sodybai jaukumo bei naudos gamtai.

Vaclovas Stukonis,
Vilma Kemešytė,
LAMMC Žemdirbystės institutas,
žurnalas „Mano ūkis“

GYVŪNŲ LIGOS

Intensyvėjant prekybai tarp įvairių šalių, plinta ir gyvūnų ligos, kurių iki šiol Lietuvoje ar visame regione nebuvo. Todėl tiek ūkininkai, tiek veterinarijos gydytojai turėtų atidžiau vertinti galimą Clostridium perfringens bakterijos, trichomonozės, paratuberkuliozės, leptospirozės ir kitų ligų grėsmę. Įsivežant gyvūnus iš kitų šalių reikėtų atlikti būtent toms šalims aktualių infekcinių ligų, kurių nereguliuoja ES teisės aktai, laboratorinius tyrimus.

CLOSTRIDIUM PERFRINGENS

Clostridium perfringens bakterija, kuri išskiria α toksinus, labai plačiai paplitusi tiek galvijų, tiek ir avių populiacijoje. Ši bakterija nėra pavojinga, jei gyvūnas turi stiprią imuninę sistemą, tačiau imuninei sistemai nusilpus, bakterijų kiekis gali kritiškai padidėti, o jų gaminami toksinai stipriai ir negrįžtamai pažeisti gyvūno organizmą.

Cl. perfringens infekcijai jautrūs vyresni nei 2 savaičių veršeliai. Ši bakterija jiems sukelia virškinamojo trakto susirgimus (enterotoksemiją, viduriavimą, silpnumą ir staigų gaišimą). Suaugusiems gyvūnams liga pasireiškia matomomis masinėmis kraujosrūvomis (pažeidžiamos kraujagyslės), pažeidžiamos kepenys, blužnis, inkstai, gali atsirasti infekcinis nekrotinis hepatitas, piktybinė edema. Nuo šios ligos gyvūnai gali būti vakcinuojami, padėti nustatyti diagnozę gali ir serologiniai tyrimai.

TRICHOMONOZĖ

Trichomonozė Lietuvoje nebuvo nustatoma daugelį metų, tačiau pastaruoju metu aptinkama ruošiant Lietuvoje augintus galvijus eksportui į kitas šalis. Vakcinos nuo šio susirgimo nėra. Tikėtina, kad užkrėsti tiek mėsinių, tiek pieninių veislių galvijai atkeliavo iš kitų šalių.

PARATUBERKULIOZĖ

Paratuberkuliozę sukelia *Mycobacterium avium paratuberculosis* porūšis. Liga ypač paplitusi Didžiojoje Britanijoje, Škotijoje. Ūkiuose, kur liga yra endeminė, infekcija užsikrečia jauni veršeliai, dažniausiai savo aptvare arba per kitų užsikrėtusių galvijų išmatas. Apsikrėsti liga galima ir ganykloje, nes ligos sukėlėjas aplinkoje gali išgyventi iki vienerių metų. Infekuoti gyvūnai apie 1,5 metų laikas nuo laiko kartu su išmatomis išskiria sukėlėjus, tačiau tuo metu sukėlėjų yra per mažai, kad būtų įmanoma juos aptikti.

Klinikiniai ligos požymiai (staigus liesėjimas, pažandžių edemos, gausus viduriavimas putotomis išmatomis) pasireiškia ne anksčiau kaip po 18 mėnesių, tačiau gali pasirodyti ir po 6 metų. Tuomet galvijų gaišimas neišvengiamas. Kartu su kliniškai sergančių gyvūnų išmatomis į aplinką patenka ir ją užteršia dideli ligą sukeliančių bakterijų kiekiai. Be to, sukėlėjas gali būti išskiriamas ir su krekenomis.

Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute (NMVRVI) dėl šios ligos atliekami tyrimai tiek iš kraujo serumo, tiek iš pieno. Jei banda ištiriama ir užsikrėtę galvijai eliminuojami, ligos galima atsikratyti.

LEPTOSPIROZĖ

Leptospira padermės – *Copenhageni, Pomona, Grippotyphosa* ir kt. pavojingos dėl galimo aborto gyvuliams. Kritinių būsenų jos nesukelia, bet ligos eiga priklauso nuo gyvūnų amžiaus. Jauni ar tik atjunkyti gyvūnai turi silpną imuninę sistemą ir yra labai imlūs leptospirozei. Suaugusių gyvūnų imuninė sistema stipresnė ir jie geriau apsau-

goti nuo infekcijų. Itin pavojingas laikotarpis yra gyvulio nėštumas. Besilaukiančios patelės vaisių gali užkrėsti per placentą ir todėl daugeliui gyvūnų tikėtini abortai. Dažniausiai vaisiaus žuvimo priežastimi būna vidaus organų pažeidimai. Jei vaisius išgyvena, gali tapti ilgalaikiu bakterijų nešiotoju ir platinti infekciją per šlapimą.

Selekcininkams ir ūkininkams reikėtų atkreipti į tai dėmesį, nes gyvulių pardavimui yra svarbus optimalus gyvūnų amžius. Tačiau prekiaujant gyvūnais, jie vežami, maišomi bandose, todėl infekcijos paplitimo rizika yra didelė.

KITOS LIGOS

Chlamidiozė, Kū karštinė, mikoplazmozė taip pat gali sukelti abortus. Pastaroji pražūtinga veršeliams. Ją sukelia *Mycoplasma bovis* bakterija, cirkuliuojanti tarp suaugusių galvijų, o kai ji patenka į mažų veršelių kvėpavimo takus, kyla įvairios plaučių komplikacijos. Tad turint įtarimų dėl plaučių ligų, derėtų tirti ne tik dėl helmintų, bet ir dėl šios bakterijos. Be to, ūkiuose gali pasireikšti ir daugiau gyvūnų ligų.

PREVENCIJA

Dalies ligų galima išvengti vykdant profilaktiką, atsakingai įsigyjant naujus gyvulius, vakcinuojant, o atsiradus ligos požymių, sparčiai diagnostikai ir efektyviam gydymui būtina pasitelkti laboratorinius tyrimus. Aktualių infekcinių ligų kraujo tyrimai turėtų būti atliekami tiek atsivežant gyvulius iš kitų ES šalių, tiek perkant ir pervežant juos iš vieno ūkio į kitą Lietuvoje. Be to, pirkdamas gyvulius ūkininkas turėtų susižinoti bandos, iš kurios perka galvijus, statusą, ar ūkyje nebuvo nustatytos tokios ūkinės ligos, kaip leptospirozė, paratuberkuliozė ar trichomonozė, rinotracheitas ar virusinė diarėja, susirinkti visą informaciją, kokios profilaktinės priemonės buvo taikytos. Svarbu ir deramas karantinavimas, kuris leidžia išvengti užkrato patekimo į visą bandą.

Ūkininkai turėtų aktyviai domėtis gyvulių sveikata ir profilaktika, o pastebėję, kad galvijas nesveikuoja, neėda, atsiranda kritimai ūkyje, – kreiptis į veterinarijos gydytoją. Tokiais atvejais pirmiausia reikėtų ištirti gyvulių kraują, tačiau esant neaiškių klinikinių požymių veterinarijos gydytojai turėtų bendradarbiauti su NMVRVI, informuoti apie surinktą anamnezę, kliniką, patologiją, kad, pasitelkiant tyrimus, kartu su mokslininkais būtų operatyviau nustatyta ligos diagnozė.

LIETUVOS POPULIACIJŲ MĖSINIŲ GALVIJŲ MĖSOS PRODUKCIJA IR KOKYBĖ

Skirtingų veislių galvijai skiriasi ne tik savo išvaizda, bet ir produktyvumu bei reakcija į šėrimo ir laikymo technologijas. Tikslinga palyginti labiausiais šalyje paplitusių mėsinių galvijų veislių mėsos produkciją bei kokybę. UAB „Šilutės veislininkystė“ bazėje atlikome tyrimus. Visų veislių buliukai buvo auginami vienodai, remiantis bulių įvertinimo pagal palikuonis penėjimosi ir mėsines savybes metodika.

Bandymai parodė, kad augintų vienodomis sąlygomis skirtingų mėsinių veislių galvijų mėsos produkcijos rodikliai labai skiriasi. 500 d. amžiaus didžiausia masė buvo šarole ir simentalių, o mažiausia angusų veislės buliukų ($p < 0,05 – < 0,01$). Skirtumas sudarė 60,6 kg ir 59,4 kg, arba 10 ir 9,8 proc. ($p < 0,05 – < 0,01$). Kitų veislių buliukai pagal šį rodiklį užėmė tarpinę padėtį (1 lentelė).

Mažiausiai pašarų priesvorio vienetui sunaudojo angusai, o daugiausia – šarole veislės buliukai. Skirtumas sudarė 3,05 MJAE, arba 4,3 procento.

Stebimas tarpveislinis ir skerdenos išeigos skirtumas. Didžiausia ji buvo šarole, o mažiausia angusų veislės buliukų. Skirtumas sudarė 4,7 proc. ($p < 0,05$).

1 lentelė. **Lietuvoje labiausiai paplitusių mėsinių galvijų veislių mėsos produkcija**

Rodikliai	Šarole n=19	Limuzinai n=23	Abrakai n=25	Simentaliai n=13	Angusai n=15
Masė 500 d., kg	608,7**	570,0	563,7	607,5*	548,1**
Priesvoris 210–500 d. laikotarpiu, g	1166	1076	1034	1071	1024
Pašarų sąnaudos 1 kg priesvorio, MJAE	73,2	68,7	71,4	70,6	70,15
Priešskerdiminė masė, kg	617,0	575	571,7	609,8	552,0
Skerdenos masė, kg	358,9	323,7	329,3	334,2	295,3
Skerdenos išeiga, proc.	58,2*	56,3	56,0	54,8*	53,5*
Raumeningumo klasė	U	U	U	R	R
Riebalingumo klasė	2,7	2,0	2,0	2,0	2,15
Skerdenos klubo-šlaunies išeiga, proc.	34,37	33,8	32,7	33,0	32,9
Minkštų dalių išeiga iš klubo-šlaunies dalies, proc.	82,1	83,5	82,7	80,5	81,8
Ilgiausiojo nugaros raumens plotas, cm^2	109,0**	89,0	84,0**	92,0	87,0*

* – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$

Simentalių ir angusų skerdenų raumeningumas buvo įvertintas viena klase žemiau negu Prancūzijos veislių buliukų. Skerdenos riebalingumo klasės skirtumai tarp veislių buvo nedideli, tačiau stebima šarole buliukų skerdenos didesnio riebalingumo tendencija. Minkštų dalių išeiga iš klubo-šlaunies dalies mažiausia buvo simentalių, o didžiausia limuzinų veislės buliukų. Skirtumas sudarė 1,6 proc. Ilgiausiojo nugaros raumens skerspjūvio plotas šarole veislės buliukų buvo 25 cm^2, arba 28,9 proc. didesnis negu aubrakų veislės buliukų, kurių šis rodiklis buvo mažiausias.

2 lentelė. **Lietuvoje labiausiai paplitusių mėsinių galvijų veislių mėsos kokybė**

Rodikliai	Šarole n=19	Limuzinai n=23	Abrakai n=25	Simentaliai n=13	Angusai n=15
Cheminė sudėtis, proc.					
Sausosios medžiagos	25,05	25,10	25,5	26,00	25,21
Riebalai	1,38*	1,57	1,40	2,20*	2,35*
Baltymai	22,55	23,21	23,02	22,75	22,31
Pelenai	1,12	1,10	1,10	1,10	1,13
pH	5,58	5,91	5,81	5,45	5,48
Spalvingumas:					
L	39,83*	35,63*	39,13	39,75	39,35
a*	23,49	18,41*	29,33**	18,21*	19,75
b*	8,95*	5,92*	7,20	7,42	7,62
Vandens rišlumas, mg %	54,55	58,53*	52,00	49,71*	53,05
Virimo nuostoliai, proc.	23,90	15,62**	24,40*	21,71	26,80*
Kietumas, kg/cm^2	1,95	2,00	2,63*	2,50*	1,68*
Triptofanas, mg %	310,0	318,0	292,0	309,0	318,0
Oksiprolinas, mg %	59,60	54,63	59,42	56,23	55,32
Mėsos baltymų visavertiškumas	5,20	5,82	4,91	5,51	5,70

* – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$

Mėsos cheminės sudėties skirtumai (2 lentelė) tarp veislių buvo nedideli, išskyrus tarpraumeninių riebalų kiekį. Jų daugiausia buvo angusų ir simentalių buliukų mėsoje ($p < 0,05$). Tamsiausios spalvos mėsa buvo limuzinų veislės, o rausviausia aubrakų veislės buliukų ($p < 0,05$). Aukščiausiu vandens rišlumu išsiskyrė limuzinų, o žemiausiu simentalių mėsa. Skirtumas sudarė 8,8 mg % ($p < 0,05$). Tarp kitų veislių šio rodiklio skirtumai buvo mažesni. Virimo nuostolių skirtumas tarp veislių sudarė 11,18 procento. Daugiausia masės virimo metu neteko angusų, o mažiausiai limuzinų buliukų mėsa ($p < 0,01$). Kiečiausia buvo aubrakų ir simentalių mėsa, o švelniausia – angusų veislės buliukų mėsa. Stebimi kai kurie tarpveisliniai mėsos baltymų visavertiškumo rodiklių skirtumai. Aukščiausias jis buvo limuzinų, o žemiausias aubrakų veislės buliukų.

Pasirenkant veislę reikia atsižvelgti į ūkio galimybes aprūpinti guvulius pašarais, jų gebėjimą prisitaikyti prie aplinkos sąlygų, gamyklų darbingumą, vietovės reljefą, numatomas laikymo technologijas bei kitas aplinkybes. Racionalus veislės pasirinkimas ūkiui yra mėsa, iš svarbiausių sąlygų, įtakojančių gamybos pelningumą.

3 lentelė. **Skirtingų bulių palikuonių auginimo duomenys**

Buliaus veislė ir numeris	Masė 210 d. amžiaus, kg	Masė 500 d. amžiau, kg	Priesvoris per parą 210–500 d. laikotarpiu, g	Pašarų sąnaudos 1 kg masės, MJAE
Šarole 03302018 (ŠA1)	358,0	660,0	1038,0	78,3
Šarole DE000346899814 (ŠA2)	369,7	693,0	1117,0	73,5
Limuzinų DE1502591056 (LI1)	283,6	545,5	903,0	72,0
Limuzinų DE71507 (LI2)	287,7	572,7	983,0	69,1
Limuzinų FR2303327489 (LI3)	277,4	557,5	965,0	69,8
Aubrakų FR001526769926 (AU1)	242,5	542,5	1034	70,1
Aubrakų LT3559433 (AU2)	268,5	593,1	1130	71,0
Aubrakų LT03276885 (AU3)	235,6	581,3	1192	67,6

Iš 3 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad šarole bulių ŠA1 ir ŠA2 500 d. amžiaus palikuonių masės skirtumas buvo 33 kg, arba 5 proc., priesvorio per parą 210–500 d. laikotarpiu skirtumas buvo 79 g, arba 7,6 procento. Pašarų sąnaudos priesvorio vienetui tarp minėtų bulių palikuonių sudarė 4,8 MJAE, arba 6,6 procento. Limuzinų veislės bulių palikuonių 500 d. amžiaus skirtumas sudarė 27,2 kg, arba 5 proc., priesvorio per parą – 80 g, arba 8,8 proc., o pašarų sąnaudų priesvorio vienetui 2,9 MJAE, arba 4,1 proc. Dar ryškesni palikuonių masės skirtumai buvo tarp aubrakų veislės bulių palikuonių. Tarp AU1 ir AU2 bulių palikuonių masės skirtumas sudarė 50,6 kg, arba 9,3 procento. Priesvorio per parą skirtumas tarp šių palikuonių sudarė 96 g, arba 9,2 proc. Nors mažiau ryškūs, tarp palikuonių grupių stebimi ir pašarų sąnaudų priesvoriui skirtumai.

Tos pačios veislės atskirų bulių palikuonių skiriasi ir kūno matmenys (4 lentelė).

4 lentelė. **Skirtingų bulių palikuonių kūno matmenys, cm**

Buliaus veislė ir numeris	Aukštis ties ketera	Aukštis ties kryžiumi	Įstrižas liemens ilgis (lazda)	Krūtinės apimtis	Užpakalio pusinė apimtis	Spiralinis kumpio matmuo	Raumeningumas
Šarole 03302018 (ŠA1)	129,0	135,7	164,3	200,3	170,7	160,7	6,3
Šarole DE000346899814 (ŠA2)	126,5	137,7	167,8	201,5	178,0	161,0	6,3
Limuzinų DE1502591056 (LI1)	123,9	131,3	160,4	182,4	172,4	160,3	6,2
Limuzinų DE71507 (LI2)	124,7	129,9	160,6	194,7	164,7	158,0	7,1
Aubrakų FR001526769926 (AU1)	120,8	126,2	159,0	197,3	161,7	155,5	6,7
Aubrakų LT3559433 (AU2)	121,9	129,4	163,9	198,1	174,0	156,3	7,5
Aubrakų LT03276885 (AU3)	120,9	127,0	170,5	190,4	165,0	157,8	7,3

Iš 4 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad aukščio skirtumas tarp tos pačios veislės bulių palikuonių buvo didžiausias tarp šarole veislės bulių ir sudarė 2,5 cm. Įstrižo kūno ilgio matmuo labiausiai įvairavo tarp grupės aubrakų veislės palikuonių. Krūtinės apimties skirtumai labiausiai išryškėjo tarp aubrakų veislių bulių palikuonių. Įstrižo liemens ilgio lazda skirtumas tarp AU1 ir AU3 palikuonių sudarė 11,5 cm. Krūtinės apimties skirtumai buvo ryškiausi tarp limuzinų ir aubrakų bulių palikuonių, pirmuoju atveju jis sudarė 12,3 cm, o antruoju – 10,8 cm. Skirtumai tarp atskirų tos pačios veislės bulių stebimi ir užpakalio pusinės apimties bei kumpio spiralinio matmens.

Tiriamųjų bulių palikuonių kontroliniai skerdimai išryškino gana didelius tos pačios veislės atskirų bulių palikuonių mėsos produkciją apibūdinančių rodiklių skirtumus (5 lentelė). Šarole veislės bulių palikuonių skerdenos išeigos skirtumas sudarė 4,7 proc., limuzinų – 1,2 proc., aubrakų – 1,8 procento. Skerdenų raumeningumo ir riebalingumo klasės visų tirtų bulių palikuonių buvo vienodos.

5 lentelė. **Tiriamųjų bulių palikuonių kontrolinių skerdimų duomenys**

Rodikliai	Buliai						
	ŠA1	ŠA2	LI1	LI2	AU1	AU2	AU3
Priešskerdiminė masė, kg	633,7	693,8	616,3	597,5	567,5	658,8	605,0
Skerdenos masė, kg	375,6	375,7	363,8	347,4	315,6	374,7	333,5
Skerdenos išeiga, proc.	59,0	54,3	59,0	58,2	55,6	56,9	55,1
Skerdenos raumeningumo klasė	U	U	U	U	U	U	U
Skerdenos riebalingumo klasė	2	2	2	2	2	2	2
Kumpio masė, kg	63,5	64,3	57,9	60,8	53,6	64,8	54,6
Klubo-šlaunies dalies išeiga, proc.	34,2	34,2	31,8	35,0	34,0	34,6	32,8
Minkštų dalių išeiga iš klubo-šlaunies dalies, proc.	82,7	81,4	82,7	84,7	82,0	83,2	82,2
Ilgiausiojo nugaros raumens plotas, cm^2	101,4	100,0	105	109,1	87,1	86,8	80,7

Klubo-šlaunies dalies išeigos skirtumai didžiausi buvo limuzinų bulių palikuonių. Tarp bulių LI1 ir LI2 palikuonių klubo šlaunies dalies išeigos skirtumas sudarė 3,2 procento. Šių bulių palikuonių buvo didžiausias ir minkštų dalių iš klubo-šlaunies dalies išeigos skirtumas – 2 procentai.

Tirtų bulių palikuonių mėsos cheminė sudėtis ir fizinės-cheminės savybės pateiktos 6 lentelėje.

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad mėsos spalvingumo L kriterijaus šarole veislės bulių palikuonių skirtumas sudaro 4,3 vienetus, virimo nuostolių 2,9 proc.

Limuzinų veislės bulių palikuonių didžiausias skirtumas buvo vandens rišlumo. Skirtumas sudarė 7,1 mg %, virimo nuostolių skirtumas tarp LI1 ir LI2 palikuonių buvo 3,6 proc. Gana ryškus mėsos vandens rišlumo skirtumas ir tarp aubrakų veislės bulių palikuonių grupių.

6 lentelė. **Tiriamų bulių palikuonių mėsos *(musculus longissimus dorsi)* kokybė**

Rodikliai	ŠA1	ŠA2	LI1	LI	AU1	AU2	AU3
Mėsos cheminė sudėtis, proc.							
Sausosios medžiagos	25,6	25,7	25,5	25,0	24,8	27,8	
Baltymai	22,2	23,4	23,1	22,8	22,9	23,1	
Riebalai	2,4	1,1	1,1	1,2	0,8	1,5	
Pelenai	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	
Spalvingumas:							
L	38,6	42,9	41,2	42,5	38,6	37,5	37,0
a*	23,4	21,0	19,6	17,4	19,1	18,3	32,6
b*	7,9	8,6	7,2	9,1	6,9	4,7	6,3
Vandens rišlumas, mg %	55,7	52,9	54,3	61,4	58,2	59,2	51,9
pH	5,7	5,3	5,5	5,6	5,6	5,6	5,6
Virimo nuostoliai, proc.	22,0	24,9	20,2	23,8	24,5	26,5	28,7
Kietumas, kg/cm^2	1,7	1,7	2,9	1,7	3,4	2,9	3,4
Triptofanas, mg %	314	283	299	286	273	293	285
Oksiprolinas, mg %	54,7	60,7	55,7	61,3	67,0	62,8	65,7
Baltymų visavertiškumas	5,9	5,1	5,5	4,7	4,1	5,0	4,4

Apibendrinant atliktų tyrimų duomenis galima daryti išvadą, kad tos pačios veislės atskirų bulių palikuonių mėsos produkcijos ir kokybę apibūdinantys rodikliai skiriasi, todėl, didinant mėsinių galvijų selekcijos efektyvumą, bandų reprodukcijai reikia plačiai naudoti įvertintus pagal palikuonis bulius. Įvertintų pagal palikuonis bulių gerintojų naudojimas karvėms apvaisinti ne tik veislinėse, bet ir prekinėse bandose sąlygos šakos ekonominio efektyvumo didinimą.

Vytauto Didžiojo universiteto, Gyvulininkystės selekcijos, veislinės vertės ir sklaidos centro vadovas prof. Vigilijus Jukna
Lietuvos sveikatos mokslų universiteto emeritas prof. Česlovas Jukna

BAKTERIJŲ ATSPARUMAS ANTIMIKROBINĖMS MEDŽIAGOMS

ATSPARUMAS ANTIMIKROBINĖMS MEDŽIAGOMS

Atsparumas antimikrobinėms medžiagoms (AAM) – mikroorganizmų, pvz., bakterijų, savybė išvengti jų gyvybei pavojingo antimikrobinių medžiagų poveikio, kuriems anksčiau jie buvo jautrūs. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos specialistai, nagrinėdami zoonozes (t. y. bendras žmonėms ir gyvūnams užkrečiamas ligas) sukeliančių bakterijų jautrumą antibiotikams (antimikrobinėms medžiagoms), pastebi, kad Lietuvoje kas 7-ta iš gyvūnų išskirta bakterija yra atspari trims ar daugiau antimikrobinių medžiagų (dauginis atsparumas).

Lietuva kartu su kitomis Europos Sąjungos (ES) šalimis vykdo susirgimus žmonėms ir gyvūnams galinčių sukelti bakterijų (pavyzdžiui, salmonelių, kampilobakterijų ar fermentus gaminančių žarnyno lazdelių ir kt.) jautrumo antimikrobinėms medžiagoms tyrimus. Mėginiai šiems tyrimams atrenkami tiek iš ūkiuose auginamų gyvūnų, tiek iš gyvūninio maisto. Skirtingose ES šalyse skiriasi antimikrobinių medžiagų naudojimo ypatumai, atsparumo atvejų dažnis.

KAIP UŽKIRSTI KELIĄ LIGOMS IR SUMAŽINTI POREIKĮ NAUDOTI ANTIMIKROBINES MEDŽIAGAS:

- įgyvendinti higienos ir biologinio saugumo priemones;
- gerinti ūkininkavimo sistemas užtikrinant gyvūnams tinkamas laikymo, ventiliacijos ir aplinkos sąlygas ir įrenginių (aptvaro teritorijos ir transporto priemonių) tinkamumą bei švarą juos transportuojant;
- įdiegti integruotas gamybos sistemas, kad būtų išvengta būtinybės pirkti bei maišyti gyvūnų populiacijas ir transportuoti gyvūnus, kurių sveikatos būklė nežinoma;
- naudoti tik saugius, aukštos kokybės pašarą ir vandenį,
- įgyvendinti konkrečių gyvūnų ligų (ir virusinių, ir bakterinių) kontrolės programas, atliekant vakcinacijas;
- parengti konkrečioms bandoms pritaikytus sveikatos planus, skirtus bandos sveikatai nuosekliai ir laipsniškai gerinti, ir vengti sveikatos programų, pagal kurias gyvūnai sistemingai profilaktiškai gydomi antimikrobinėmis medžiagomis, bei atgrasyti nuo jų įgyvendinimo;
- vengti stresinių situacijų, dėl kurių gali susilpnėti gyvūnų imuninė sistema ir jie gali tapti mažiau atsparūs infekcijoms, pvz., riboti gyvūnų transportavimą, kuo labiau sutrumpinti jo trukmę ir užtikrinti, kad būtų laikomasi rekomenduojamo gyvūnų populiacijos tankio (t. y. kad būtų išvengta perpildymo);
- taikyti kitus zootechninio gydymo būdus, siekiant kuo labiau sumažinti ligos atvejų ir antimikrobinių medžiagų naudojimą.

Norint išsaugoti antimikrobinių medžiagų veiksmingumą, t. y. kad kuo daugiau ligas sukeliančių mikroorganizmų būtų jautrūs antimikrobinėms medžiagoms, būtinas ne tik atsakingas šių medžiagų naudojimas tiek medicinoje, tiek gyvulininkystėje, bet ir efektyvios profilaktikos programos, griežta antimikrobinių medžiagų gamybos, tiekimo į rinką ir naudojimo gyvūnams gydyti kontrolė.

ATSAKOMYBĖ

Maistui auginamų gyvūnų laikytojai su veterinarijos gydytojo pagalba yra atsakingi už sveikatos ir gerovės programų įgyvendinimą savo ūkiuose (gerą ūkininkavimo praktiką) siekiant pagerinti gyvūnų sveikatą ir maisto saugą.

Dėl piktnaudžiavimo arba netinkamo antimikrobinių medžiagų naudojimo atsirado ir išplito jiems atsparūs mikroorganizmai, keliantys pavojų ne tik gyvūnų, bet ir visuomenės sveikatai, nes gydymas tampa neveiksmingas.

Kad racionaliai naudojant antimikrobines medžiagas būtų veiksmingai mažinama atsparumo antimikrobinėms medžiagoms rizika, būtina sumažinti antimikrobinių medžiagų naudojimą.

SVARBU ŽINOTI

Antimikrobiniai vaistai – itin svarbi gyvūnų ir žmonių gydymo priemonė, tačiau kiekvieną kartą juos panaudojus, didėja rizika, kad ligos sukėlėjas įgis atsparumą.

MĖSINIŲ SIMENTALŲ ŪKIS

Ūkininkas Povilas Kaušpėdas
Babriškių k., Vilniaus r.
Tel. 8 639 666 09
povilasssss@gmail.com

HAILENDŲ VEISLININKYSTĖS ŪKIS

grynaveislių hailendų auginimas ir pardavimas,
bandų formavimas, konsultacija.

Rasa Babikienė

Ekstensyvių veislių klubo
valdybos pirmininkė

rbabikienė@gmail.com
FB Hailendų veislininkystės ūkis"
+37068674500

BELLY BUDDY komanda pasiruošusi nudžiuginti net ir išrankiausią greito maisto mylėtoją. Skanu, sveika ir sotu. Nejaugi įmanoma? BELLY BUDDY kviečia tuo įsitikinti ir paragauti unikalios receptūros mėsainių, dešrainių ir grill dešrelių iš brandintos Angus jautienos ,užaugintos Lietuvoje (grass beef žolėdžiai). Suteikite sau progą pasimėgauti kokybišku maistu.

Žemės ūkio kooperatyvas „Sartų lankų jautiena“
jungia 6 mėsinių galvijų ūkius Zarasų rajone.
Juose auginama daugiau kaip 300 mėsinių
ir Angus veislės galvijų.
Galvijai laikomi palaidi, ganosi natūraliose pievose.
Kooperatyvo ūkiuose
užaugintų galvijų mėsa parduodama tiesiogiai vartotojui.

Kviečiame apsilankyti ūkiuose !

Tel.: 8 614 93120, 8 616 99822
El. p. sartulankujautiena@gmail.com

Sartų lankų
jautiena

ARŪNO
ŠVEIKAUSKO
ŪKIS

Karklų 20, Gudinės k., Marijampolės sen.,
Marijampolės sav., LT-69101

Eko Baublių jautiena
„Baublių ūkis“
+370 631 21111

„Eko Baublių ūkis“
Ekologiška brandinta jautiena
Sauslaukio k., Šilalės r.

VYTAUTO BARKAUSKO VEISLININKYSTĖS ŪKIS

Vytautas Barkauskas ūkininkauti pradėjo prieš du dešimtmečius Ūpainių kaime, Kelmės rajone. Pabandyti imtis galvijininkystės – veislinių mėsinių galvijų auginimo – tada dar naujos Lietuvoje ūkininkavimo krypties, paskatino bendravimas su tuometiniu Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijos (LMGAGA) direktoriumi prof. Česlovu Jukna.

Dešimt pirmųjų grynaveislių limuzinų ūkininkas parsivežė iš Vokietijos. Pradžia buvo sunkoka: pasitarti, kaip prižiūrėti tokius galvijus, nelabai buvo su kuo, nes Lietuvoje buvo tik keletas ūkininkų, laikančių mėsinių galvijų bandas. Ūkininko darbštumas, meilė gyvuliams ir darbui davė rezultatą. 2007 m. V. Barkauskas tapo Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijos nariu. 2015 m. Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos ūkiui suteikė Limuzinų A klasės veislyno statusą. Nuo 2015 m. bandos gerinimui veislinė medžiaga įsivežama iš Prancūzijos, kur vyksta veislinių gyvulių aukcionai. Prieš du mėnesius į ūkį iš Prancūzijos parvežtas grynaveislis bulius reproduktorius.

Šiais metais Vytauto Barkausko ūkyje auginami 147 grynaveisliai limuzinų veislės galvijai ir 61 mišrūnas mėsai. Pašarus galvijams ūkininkas užaugina ir pasigamina savo ūkyje, todėl netenka sukti galvos, kad gyvuliai bus šeriami nekokybiškais pašarais.

V. Barkausko užaugintų limuzinų veislės buliukų ir telyčaičių galima rasti mėsinių galvijų ūkiuose ne tik visoje Lietuvoje, bet ir užsienyje. Ūkininkui svarbu, kad jo gyvuliai patektų pas gerus šeimininkus, būtų tinkamai auginami ir prižiūrimi. Ne vienam pradedančiajam negaili naudingų patarimų, pasidalija savo ilgamete patirtimi. Visus norinčius iš arčiau susipažinti su ūkiu, V. Barkauskas pakvietė ir į suorganizuotas Lauko dienas mėsinių galvijų augintojams ir svečiams.

Iš Vytauto Barkausko yra ko pasimokyti. Ūkis 2004, 2009 ir 2016 m. pripažintas geriausiu „Metų ūkio“ konkurse.

V. Barkauskas – Kelmės rajono savivaldybės tarybos narys, LMGAGA tarybos narys, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos Kelmės skyriaus pirmininkas.

APIE MUS

UAB „Panevėžio veislininkystė“ įregistruota 1992 m. lapkričio 25 d. Tai ilgametė gyvulių veislininkystės, gyvulių produktyvumo kontrolę ir gyvulių sėklinimą vykdžiusi įmonė. Bendrovės veiklos kryptis – gyvulininkystei būdingų paslaugų veikla, veislinių gyvūnų aukcionų, parodų bei mugių organizavimas, galvijų karantinavimo paslaugų teikimas Lietuvos ir užsienio gyvulių augintojams.

Įmonę sudaro 2 padaliniai, nutolę vienas nuo kito maždaug 15 kilometrų atstumu: Gustonių k. esanti Algirdiškių parodų bazė, kurioje vyksta veislinių gyvūnų parodos, ir Šilagalio k. ferma, kurioje yra karantinavimo bazė ir teikiamos karantinavimo paslaugos Lietuvos ir užsienio gyvulių augintojams. UAB „Panevėžio veislininkystė“ abu padaliniai yra strategiškai patogioje vidurio Lietuvos geografinėje vietovėje prie gerų šalies kelių: netoli autostrados Vilnius-Panevėžys ir „Via Baltica“.

AB „Panevėžio veislininkystė“ reguliariai vykdo nacionalinių ir tarptautinių parodų, aukcionų, mugių organizavimo projektus, kuriuose pristatomi geriausi pasiekimai ūkinių gyvūnų veislininkystės srityje, nuolat keičiamasi pažangiausiomis technologijomis, demonstruojami geriausi veisliniai gyvūnai, organizuojami žinių ir patirties apsikeitimo seminarai bei konferencijos su mokslo, mokymo, konsultavimo, veislininkystės ir technikos pardavimo įmonėmis. Šioje srityje bendrovė sukaupusi ilgametę patirtį.

UAB „PANEVĖŽIO VEISLININKYSTĖ“
Įm. kodas 168559278, PVM kodas LT685592716
Buveinės adresas: Šiaulių g. 53, Algirdiškio k.
Naujamiesčio sen., Panevėžio r. LT-38355
Direktorius Nerijus Gricius, tel. +370 699 66567
El. p. gricius.nerijus@gmail.com
Administracija tel. +370 640 69050
El. p. panevezioveislininkyste@gmail.com

Virgilita

SCHAUMANN – Erfolg im Stall

RINDAMAST UNI – ASSCO ATG

AUKŠTOS KOKYBĖS MINERALINIS VITAMININIS PAPILDAS GALVIJŲ PENĖJIMUI SU GYVOMIS MIELĖMIS

- Padidina pašaro suvartojimą.
- Padidina kasdienį prieaugį.
- Pagerina žaliosios ląstelienos virškinimą.

RINDAMAST UNI – ASSCO ATG

- Subalansuotas mineralų ir vitaminų tiekimas su siera, geriausiam penėjimui.
- Su gyvomis mielėmis, vitaminų ir sieros priedais.
- Organiškai sujungti mikroelementai **AMINOTRACE**, užtikrinantys optimalią priežiūrą.
- Schaumann kompleksas **ASS-CO FERM** užtikrina gerą pašaro suvartojimą ir gerą prieskrandžio sveikatą.
- Geras maistinių medžiagų pasisavinimas, tai turi įtakos geresnei mėsos kokybei ir kiekiui.
- Geresnis žaliosios ląstelienos įsisavinimas.

ASS-CO FERM

NEU aminotrace

Sertifikatai:

QS kokybės ir saugos GmbH, GMP + pašarų saugos užtikrinimas,

„Be GMO“ pagal VLOG standartą, A - Futter

+370 610 20767, +370 652 47626, virgilitauab@gmail.com

www.virgilita.lt

ARTURO SRIEBALIAUS
EKOLOGINIS ŪKIS

Veislei bei mėsai parduodame ekologiniame ūkyje išaugintus mėsinius Šarole ir Aubrak veislių galvijus.

Susisiekite:

Tel. +370 618 46 674 www.ekologinisukis.lt

E. BUTKIENĖS
ŠAROLĖ GALVIJŲ ŪKIS

EGLĖS BUTKIENĖS
ŠAROLĖ GALVIJŲ ŪKIS

Lybikšių k., Jurbarko r.,
eglebutkiene1@gmail.com;
tel. 867581169

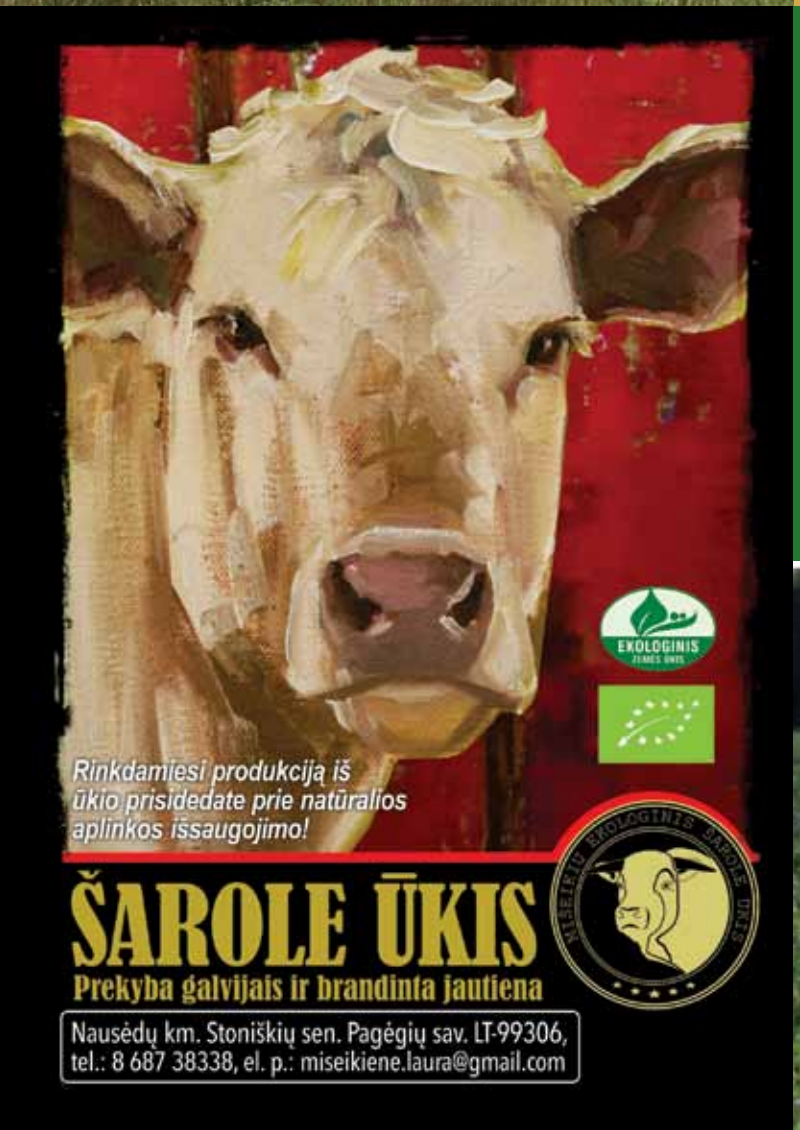

GYČIO SADAUSKO ŪKIS
PARDUODA VEISLINIUS,
ĮVERTINTUS ŠAROLE BULIUS

Tel.: 8 652 54082,
8 614 24995
El. p. gytux1979@gmail.com

mano ūkis

AGROVERSLO ŽURNALAS

Aštrink protą – skaityk „Mano ūkį“

PRENUMERATA 2020

12 numerių – 39 Eur

PRENUMERATA PRIIMAMA

Internete www.manoūkis.lt, www.prenumerata.lt, www.prenumeruok.lt

Artimiausiame pašte ar **„PayPost“ skyriuje** (leidinio indeksas 5045)

Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos biuruose

Informacija „Mano ūkio“ redakcijoje
tel. (8 37) 206 737,
mob. tel. 8 611 52 093

BIRŽŲ ŽEMTIEKIMAS nuo 1959 m. 60 metų

UAB „Biržų žemtiekimas“ atstovauja „GEA Farm Technologies“ (WestfaliaSurge), kuri yra pirmaujančių sprendimų ir inovacinių sistemų teikėjas pieno gamybai ir gyvulininkystei. „GEA Farm Technologies“ tiekia visą gyvulininkystei reikalingą produktų įrangą, pritaikomą bet kokio dydžio ūkiui. Integruotos melžimo, pieno šaldymo, automatinės šėrimo sistemos, mėšlo šalinimo ir srutų šalinimo ir jų tvarkymo sistemos, tvartų įranga – viskas gaminama GEA grupės gamyklose Vokietijoje.

„GEA Farm Technologies“ sukuria pažangias technologijas preciziniam ateities ūkininkavimui: išmaniuosiuose įrenginiuose lengvai naudojamas kompiuterizuotas sistemas, kurios gali veikti atskirai arba jungiamas prie daugybės galimybių turinčios bandos valdymo programos „DairyPlan“. Šios programos mažina darbo jėgos poreikį ūkyje, gerina gyvulių bandos, šėrimo, reprodukcinius, valdymo, sveikatinimo procesus bei jų valdymą.

MELŽIMO SISTEMOS

„GEA Farm Technologies“ melžimo robotas „DairyRobot“ – naujausias inžinerijos kūrinys profesionaliems pieno gamintojams. Užtikriname resursų efektyvumą, kad jūsų darbo diena – planavimas ir kasdienė rutina taptų efektyvi ir rami. „DairyRobot“ – modernus, funkcionalus dizainas, didelis jutiklinis ekranas ir pavyzdinga ergonomika bei žymiai supaprastintas duomenų stebėjimas. Su šia sistema ypač lengva dirbti su specialių poreikių turinčiomis karvėmis.

„AR DairyRotor T8900“ melžimo karuselė, skirta dirbti 24/7, (365 dienas). Melžimo karuseles platforma komplektuojama su nauja „Quad roller“ ratukų sistema. Specialios formos nailoniniai ratukai sukuria labai mažą pasipriešinimą, skirti ilgaamžiškam darbui su minimalia priežiūra. Viršutiniai melžimo karuselės T8900 komponentai gaminami tik iš nerūdijančio plieno. Jie yra lengvai valomi, lygaus paviršiaus, be jokių sujungimo ar virinimo siūlių bei kampų. Tokia konstrukcija itin gerai apsaugo nuo drėgmės patekimo.

PIENO AUŠINIMO ĮRANGA

„GEA Farm Technologies-WestfaliaSurge“ pieno aušintuvai yra aukščiausios kokybės. Gaminami įvairiausių dydžių ir talpų pieno aušintuvai gali būti pritaikyti prie įvairiausių sąlygų. Šaldymo įrenginys leidžia Jums ekonomiškai išnaudoti aušintuvą. Dėl tobulos konstrukcijos ir lygaus vidinio paviršiaus juos lengva ir patogu išvalyti.

ŠĖRIMO ROBOTAI „MIX FEEDER“

Pilnai automatizuota pašarų išdalinimo sistema, kuri patikimai sumaišo ir individualiai dalina pašarus visą parą Jūsų galvijų tvarte. „Mix Feeder“ atlieka savo užduotis tiksliai ir ramiai, tad Jums belieka tiesiog retkarčiais patikrinti, ar sotūs Jūsų galvijai.

MĖŠLO PAŠALINIMO ROBOTAS

Skirtas grotelinių grindų tvarto valymui iki 200 karvių. Programuojamas darbo režimas, galimybė dirbti iki 19 h per parą. Labai paslankus, posūkiams reikalinga minimali erdvė, įveikia net 15 % įkalnę. Išvalomi ir skersiniai karvių praėjimo takai. Minimalios eksploatacijos išlaidos.

SRUTŲ SEPERATORIAI

Atskiria skystąją frakciją nuo tirštosios. Skystąją frakciją patogu išlaistyti ant žalienų, nes nėra tirštų mėšlo dalelių, todėl nenudeginami augalai. Reikalinga mažiau talpų skystajai srutų frakcijai laikyti. Ši frakcija neturi specifinio kvapo. Tirštoji srutų frakcija naudojama komposto, biodujų gamybai, taip pat tinka pakartotiniam karvių kreikimui.

UAB „Biržų žemtiekimas“ servisas visada šalia!

REGULIARUS APTARNAVIMAS

- Periodinis dalių keitimas ir diagnostika pagal pasirašytą aptarnavimo sutartį – pagal GEA reikalavimus atliekamas reguliarus aptarnavimas ir naudojamos eksploatacinės medžiagos (alyvos, plovimo medžiagos, filtrai, vilgymo priemonės) užtikrina įrangos garantinį laikotarpį.
- GEA aptarnavimas pagal poreikį – susidėvėjusių dalių keitimas kliento pageidavimu arba pagal „GEA Farm Services“ specialisto rekomendacijas eilinio arba specialaus apsilankymo metu.
- GEA gedimų šalinimas – avarinių gedimų šalinimas neeilinio iškvietimo metu.
- GEA reguliarus prekių tiekimas – reguliarus eksploatacinių medžiagų (plovimo medžiagų, filtrų, alyvos, vilgymo medžiagų ir kitų produktų) pristatymas į vietą. Siūlome sudaryti nuolatinio tiekimo sutartis.

GYVULININKYSTĖS ĮRANGOS PARDAVIMAS:

Mob. tel. 8 618 11766
el. paštas: mante.janoniene@zemtiekimas.lt

Mob. tel. 8 620 24 340
el. paštas: dainius.zelvys@zemtiekimas.lt

GYVULININKYSTĖS ĮRANGOS SERVISAS:

Mob. tel. 8 626 23541
el. paštas: audrius.semeta@zemtiekimas.lt

UAB „BIRŽŲ ŽEMTIEKIMAS“
Tiekimo g. 4., LT-41128 Biržai
9-ojo Forto g. 47, LT-48100 Kaunas
Telefonas +370 450 31383
info@zemtiekimas.lt
www.zemtiekimas.lt

BALTIC VIANCO PREKYBA, UAB

Bendrovės tikslas – padėti galvijų augintojams realizuoti savo produkciją už sąžiningą bei atitinkančią produkcijos vertę kainą.

BENDROVĖS PARTNERIAI:

BALTIC VIANCO

coop · Bell · MUTTERKUH SCHWEIZ VACHE MÈRE SUISSE VACCA MADRE SVIZZERA VATGA MAMMA SVIZRA · VIANCO

LMGAGA · Uždaroji akcinė bendrovė • Joint Stock Company agaras

BENDROVĖ GALI JUMS PADĖTI:

- konsultuoja veislinės bei produkcinės galvijų bandos formavime;
- gali Jums padėti įsigyti įvairių rūšių veislinių bei produkcinių galvijų;
- gali padėti realizuoti išaugintus galvijus – tiek veislei, tiek produkcijai.

Bendrovė yra pagrindinis projekto „Baltic Grassland Beef“ (Baltijos lankų jautiena) vykdytojas:

Baltic Grassland-Beef

KONTAKTINĖ INFORMACIJA:

Darius Dzekčiorius, tel. +370 614 69508
El. paštas: darius.dzekciorius@balticvianco.lt
Vytautas Januškevičius, tel. +370 616 27700
El. paštas vytautas.januskevicius@balticvianco.lt

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO KONSULTAVIMO TARNYBA

MOBILIOSIOS GYVULININKYSTĖS LABORATORIJOS PASLAUGOS

Laboratoriniai tyrimai
Biocheminiai kraujo tyrimai
Morfologiniai kraujo tyrimai
Šlapimo tyrimai
Pieno rodiklių tyrimai
Karvei susirgus medžiagų apykaitos ligomis, patiriame mažiausiai 150 Eur nuostolį.
Laboratoriniai tyrimai užkerta kelią neplanuotoms išlaidoms.

Ankstyvas veršingumo nustatymas ir reprodukcinių sutrikimų diagnostika
Kiekviena papildoma neveršingumo diena kainuoja nuo 0,87 iki 2,53 Eur!
Veršingumo nustatymas, praėjus 28 d. po apsėklinimo, sumažins nuostolingų dienų skaičių.
Mėsinių galvijų augintojams patariame patikrinti savo bandą po kergimo sezono. Nepasitikėkite vien tik buliaus grožiu. Juk vienintelė mėsinių galvijų ūkio produkcija – kasmet atvestas sveikas veršelis.

Subalansuotas gyvulių šėrimas
Pašarų tyrimas
Skirtingų gyvulių grupių raciono sudarymas
Ištyrus pašarus ūkyje ir sudarius subalansuotą gyvulių racioną, pagal gautus rezultatus išlaidos pašarams sumažės iki 15 %.

Gyvulininkystės technologinė analizė, konsultavimas gyvulininkystės klausimais
Atlikus ūkio technologinę analizę, įvertinama reali ūkio situacija, o pateiktos rekomendacijos padeda priimti technologinius ir vadybinius sprendimus, siekiant pagerinti ūkio valdymą.

Paslaugas atlieka ilgametę patirtį turintys veterinarijos gydytojai!
Kiekviena detalė svarbi!

MOBILI GYVULININKYSTĖS LABORATORIJA JŪSŲ ŪKYJE!
Daugiau informacijos tel. **8 666 00 505**
www.mobililaboratorija.lt

Mieli skaitytojai,
laukiame Jūsų pasiūlymų norėdami tobulėti. Prašome mums rašyti, siūlyti Jums rūpimas, bet šiame leidinyje neaptartas temas. Šios temos bus pristatytos jau kitame leidinio numeryje.
Jūsų pasiūlymų laukiame elektroniniu paštu asociacija@lmga.lt

Viršelio nuotraukos autorė R. Bagdonienė.

Paskutiniame viršelio puslapyje 2018 metų Specializuotos mėsinių galvijų parodos akimirkos. Nuotr. R. Bagdonienės.

Spausdino UAB „Utenos Indra“
Maironio g. 12, LT-28143 Utena
www.indra.lt